

černíká

CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST SLAVKOVSKÝ LES

**17
80**

PŘEHLED AKTIVITY DOBROVOLNÝCH STRÁŽCŮ A ČEKATELŮ V ROCE 1980

JMÉNO	STRÁŽNÍ SLUŽBY (počet)	BRIGÁDY (hodin)	JINÁ ODBORNÁ ČINNOST
Baranovičová Alena	6	62	x Hlídky ochrany přírody
Barochová Jitka			
Bártl Václav	17		
Bělunek Břetislav			
Bouše Ivo	6		
Bouše Petr	10	55	x odborná agenda
Buchtele Zdeněk	6	10	x propag.a výchova
Bureš Jaroslav			
Černý Václav			
Dobrodinský Jaroslav		50	
Hanzlík Vladimír	4	10	x Hlídky ochrany přírody
Horčic Miroslav			
Horčicová Eva			
Jiran Petr	8	57	
Klašek Jiří	1		
Koranda Karel			
Kubek František	6	15	x odborná agenda
Královec Josef, Ing.CSc		35	x konzervátor SOP
Kulišek Rudolf	4		
Madarász Antonín	6	15	x Hlídky ochrany přírody
Mašát Vladimír, PhDr.		22	x propag.a výchova+odbor.
Mlnářík Bohumil			x stálá strážní služba
Morávek Vladislav, Ing.arch.		100	x odborná agenda
Panc Václav	5	46	
Plachý Ladislav		75	x konzervátor SOP
Ryba Petr	3		
Ryba Zdeněk, Ing.	4	15	x Hlídky ochrany přírody
Rybová Eva	4	15	x Hlídky ochrany přírody
Řezníček Miloslav			x stálá strážní služba
Schittler Jaroslav	7		x stálá strážní služba
Soška Lubomír	2	25	x odborná agenda
Světlík Augustin	4		x stálá strážní služba
Šedivý Svatopluk	42	50+20	x propag.a výchova
Štroblo Slavomír	2	27	x stálá strážní služba
Švandrlík Richard, Ing.	1	46	x propag.+ odborná
Valenta Zdeněk			x stálá strážní služba
Varga Árpád		46	
Volavka Jan, prom.psych.		55	x odborná agenda
Wieser Stanislav, Ing.	3	45	x propag.+ odborná
Hlídka ochrany přírody "Zálesáci Slavkovského lesa" ved.Jan Harvánek	8	272	úklid rezervací,sběr kaštanů,průvodcovská činnost
Hlídka ochrany přírody "Prameny" ved.Jar.Bureš	8	272	úklid rezervací, vysazování stromků,úklid stanice

JMÉNO	STRÁŽNÍ SLUŽBY (počet)	BRIGÁDY (hodin)	JINÁ ODBORNÁ ČINNOST
Kulišek Roman	14	20	odborná+vedení úseku
Mayer Jiří	5		
Bártl Zdeněk	5		
Vydrová Věra	4		
Venený Jaroslav	3		
Kubalíková Dana	2	38	
Hanneová Helena	2	8	
Kopecký Petr	2		
Kczlík Josef	2		
Harajdová Jana	1		
Nykles Karel	1		
Lukšík Jaroslav, Ing.	1	20	propag.+odborná agenda
Milota Rostislav	1	10	
Klsáková Jitka	1	8	
Kleistner Petr	2		
Kleistner Miroslav	2		
Pancová Zuzana	1		
Illek Zbyněk	1	6	x Hlídky ochrany přírody
Hulá Zdena	1		
Baron Milan	3	25	
Dobrodinská Bronislava			
Snorbert Vladimír			
Korandová Zdena			
Milota Josef			
Černý Václav			
Hůrková Jarmila			
Hůrka Zdeněk			
Cuchal Miroslav		10	
Pašková Danuše			
Brabec Ladislav			
Kajlík Vladimír		20	x propag.a výchova
Kurzer Karel			
Pelc Miloslav			
Sedláček Roman			
Flaška Václav			
Kubů František			
Hubená Věra			
Růženecký Karel			
Maleček Jaroslav			
Mušal Pavel			
Danko Pavel			
Frouz Jan			
Koller Jiří			
Proška Jan			
Sedláček Pavel			
Kaderábek Vratislav			
Gregorová Marie, Ing.		40	
Gregor Antonín		40	
Mach Jaroslav			

JMÉNO	STRÁŽNÍ SLUŽBY (počet)	BRIGÁDY (hodin)	JINÁ ODBORNÁ ČINNOST
Lukšík Jaroslav, Ing.	1	19+1	propag.+odborná agenda
Janoušek Ivan			
✓ Roth Petr			
Tůma Vítězslav, Ing.arch.		100	odborná agenda
Kuba Josef, Ing.			
Lačík Tomáš			
Matouš Josef			
Horváth Ludvík, Ing.		15	odborná agenda

Počet skutečně odsloužených strážních služeb je daleko větší. Škoda, že mnoho strážců z těchto služeb neposílá hlášenky. Nejenže tím neplní povinnosti, ale zkreslují i údaje o strážních službách a nakonec poškozují i sebe - tyto nenahlášené služby jim nejsou započítávány do hodnocení.

V seznamu nejscu evidovány strážní služby sokolovského úseku, který je přímo řízen a vyhodnocován vedoucím úseku, konzervátorem SOP Sokolov s. Ladislavem Plachým. Jedná se o tyto spolupracovníky: Antonín Protz, Karel Vána, Jurej Kohút, Milan Augustin, Jaroslav Honek, Jan Husák, Matouš Plachý, Václav Peterík, Ladislav Brožovský, Jaroslav Peterík, Ing. Marie Geregorová a Antonín Gregor.

Náš spolupracovník V. Štroblo napsal článek do Hranicáře, který byl uveřejněn 11. listopadu a který pojednává o Kladské. Zejména v něm upozorňuje, vpravdě jako první prozrazuje tamější, že návštěvníci, kteří stoupou na naučnou stezku jsou od září tohoto roku počítáni.

Nikoli, neobávejte se, nejdě o přísné počítání s jakýmkoli důsledky - jen celý kolektiv správy, samozřejmě včetně dobrovolníků (bez nichž by se úkoly těžko zdolávaly), projevuje zvědavost, kolik návštěvníků projde naučnými stezkami. V případě Kladské máme sice zavedenou návštěvní knihu (v pořadí již pátou), ta nám říká mnoho, ale nikoli všechno a to hlavně co do počtu návštěvníků. Abychom na celý den na stezku postavili stráže s úkolem návštěvníků počítat, by bylo neproduktivní, území je rozlehle a strážci stále málci. Proto moudré hlavy v čele s vysokoškolákem Petrem Jiranem, studujícím ČVUT, sestavili přístroj, který samočinně registruje každého návštěvníka. A tak dnes již víme, že od září do konce října nám stezkou prošlo na 3000 návštěvníků. V některém z dalších čísel Arniky přineseme technický popis tohoto přístroje.

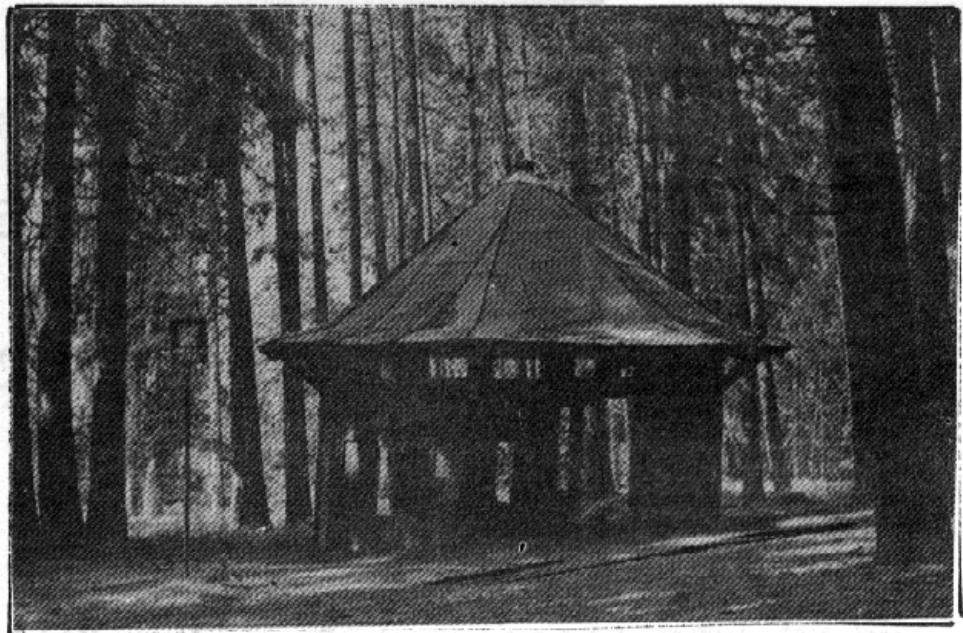
Farská KYSELKA

Minerální pramen vyvěrá nedaleko rekreačního střediska NIMROD, ležícího na cestě z Mariánských Lázní do Prahy. Okolí Nimrodu je zajímavé z mnichů hledisek. Na cestě mezi Mariánskými Lázněmi a Nimrodem máme například možnost si věnovat nádrže na pitnou vodu v Maxově údolí. Hráz této nádrže byla první údolní sypanou hrází v bývalém Rakousku-Uhersku. Byla postavena v 90. letech minulého století. Její nynější podoba je výsledkem přestavby, provedené v prvních letech našeho století. Tehdy byla zvýšena koruna hráze a zároveň prohloubeno dno nádrže. Tím se její obsah zvětšil trojnásobně.

Jdeme-li od přehrady dále za svým cílem, za minerálními prameny, dorazíme k Nimrodu. Dříve to byla ve svém okruhu známá výletní restaurace. Dnes slouží jako rekreační středisko Dopravního podniku hlavního města Prahy. Náš cíl nás vede dál po silnici směrem na Prahy. Zhruba po 200 metrech za Nimrodem dorazíme k lesní cestě, která vede od silnice napravo do lesa. Jedná se o jednu z cest, které vedou k vývěrům Farské kyselky.

Doporučujeme udělat krátkou obočku a navštívit nedalekou naučnou stezku ve státní přírodní rezervaci Smradoch. Po návštěvě naučné stezky pokračujeme lesní cestou k samotnému vývěru Farské kyselky. Okolí je romantické, cesta neupravená. Pramen je ukryt v dřevěném pavilonku, věkem značně nechýlený, jakoby se studem propadal do žinaté půdy.

Vlastní vývěr je zachycen v široké osmidobkové dřevěné studni, její hloubka bývá udávaná podle posledních měření na 150 cm. V novějším soupisu minerálních vod našeho kraje označují autoři KOLÁŘOVÁ-MUSIL, tento pramen jako hydrouhličitanovou hořečnatou železnatou, prostou studenou kyselku. Ti, kdož ochutnají pramen přímo, se obyčejně vyjadřují stručněji a povětšinu jej shodně označují jako velmi chutný.

Asi 100 metrů západně od vývěru Farské kyselky, v lese v odvodňovacím příkopu, byly pozorovány další vývěry minerální vody a plynu.

Při naší dnešní návštěvě Farské kyselky by nebylo špatné využít této příležitosti a navštívit zajímavý hadcový komplex - Vlčí kámen. Cerveně značená turistická cesta prochází touto státní přírodní rezervací. Vlčí kámen je součástí tzv. hadcového pruhu, který začíná na severním okraji Mariánských Lázní (ze kavárny Lunapark) a pokračuje severovýchodním směrem a právě na vrcholu Vlčí kámen dosahuje své největší nadmořské výšky (880m). Dále na sever tvoří ještě skalky U tří křížů (chráněný přírodní výtvor), kde byla v minulém roce otevřena další naučná ministezka v chráněné krajinné oblasti Slavkovský les.

Vrátime-li se zpět na silnici a budeme-li pokračovat ve směru na Prameny, objevíme na pravé straně odbočku zpět na Vlčí Kámen. Před touto odbočkou, budeme-li se pozorně dívat, můžeme objevit na levé straně silnice kruhový terenní útvar. Jedná se o pozůstatek dávné lidské činnosti, jehož vznik je kladen do souvislosti s existencí prastaré zemské cesty nazývané Via Regia. (Pozn. redakce: v místě je informační tabule správy CHKO Slavkovský les).

PhDr. Vladimír Mašát

SYSTEMATICKÝ PŘEHLED ŽIVOČICHOVÉ

Třída plžů (Gastropoda) tvoří část našich měkkýšů. Mají dobře vyvinutou hlavu s jedním nebo dvěma páry zatažitelných tykadél a jednoduchý pláštěk, který vytváří u většiny druhů spirálově vinutou ulitu. Zatímco příslušníci dvou podtříd plžů dýchají žábremi, a mohou tedy žít ve vodě, plži třetí podtřídy dýchají vzduch a mohou žít na souši, často dekence i v mísách velmi suchých.

Další třída, malži (Bivalvia), žije pouze ve vodě. Jejich tělo uzavírají dvě lastury. Mlži je u nás pětadvacet různých druhů.

Kmen pacifénovců (Pararthro-

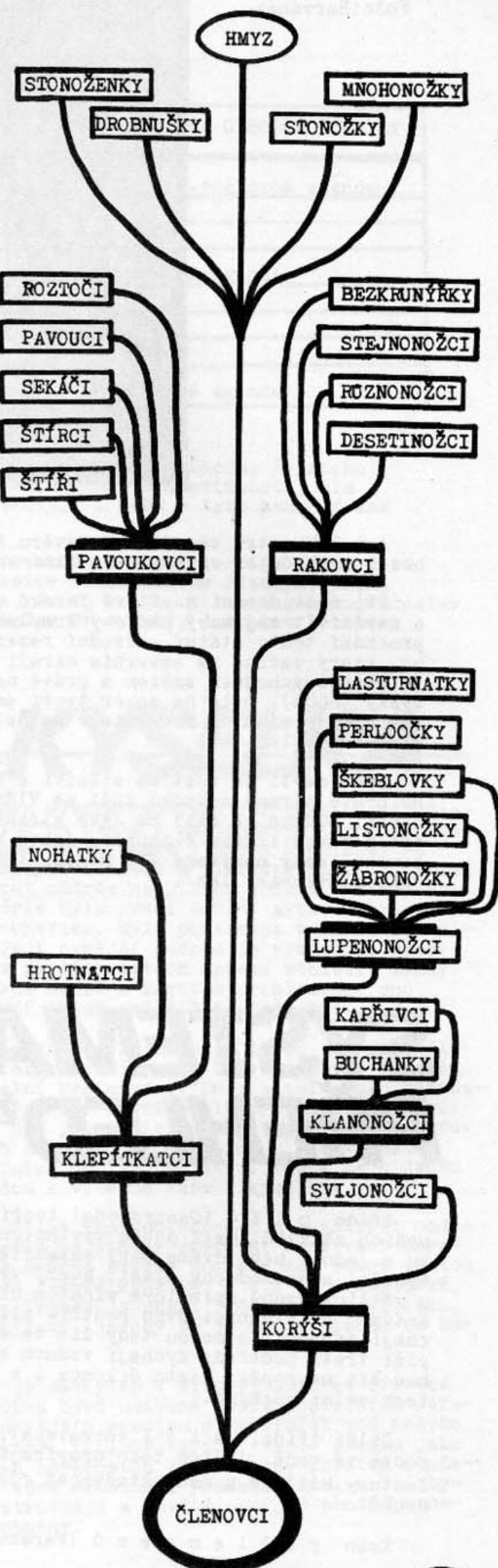
poda) má společné znaky s kmenem červů a členovců, a tak naznačuje směr, jakým se ubíral vývoj od jednoduchých živočichů k složitějším. Proto má značný význam, i když jinak sdružuje nevelký počet drobných druhů živočichů. Patří sem tři třídy: drápkovci (Onychophora), kteří žijí v několika málo druzích jen na jižní polokouli, želvy (Tardigrada) a želvičky (Linguatulida). Želvušky jsou skoro mikroskopické živočichové se čtyřmi páry komolých výběžků, které připomínají nohy. Nemají srdce ani dýchací ústroje, zato však vynikají pozoruhodnou schopností vyschnout, a tak mohou po velmi dlouhou dobu přečkat nepříznivé podmínky. Žijí ve vodě, v zemi a v mechů; u nás jich bylo zatím zjištěno asi sto druhů. Jazyčnatky jsou příživníci; žijí v plnicích racků a rybáků nebo v nosních a čelních dutinách.

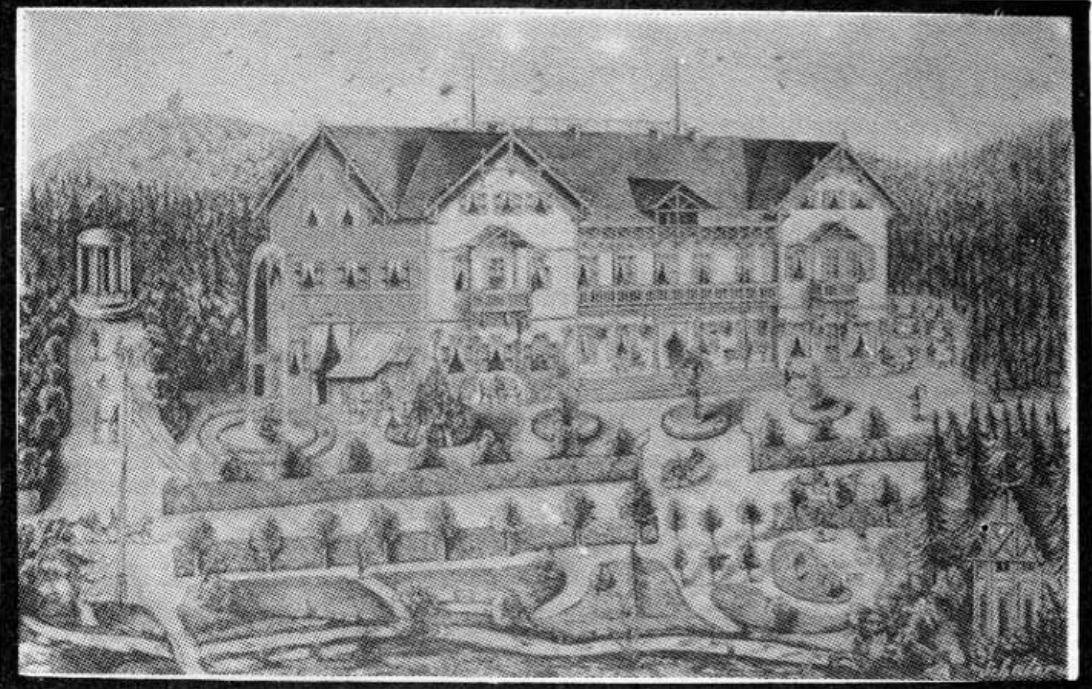
psovitých šelem. U nás žije těchto drobných parazitů jen několik málo druhů.

Nejpočetnějším kmenem živočichů jsou nespoře členovci (Arthropoda). Je to gigantický kmen: čítá zatím přes milion druhů. Jeho členové obývají nejrůznější prostředí od tropických pralesů a hlubokých moří až po polární oblasti a svahy východního pobřeží. Kmen členovců se dělí na čtyři podkmény.

První, trojhaločni (Trilobitomorpha), známí fosilní trilobiti, je již vymřelý; zato ostatní se rozvíjejí přímo buřlivě. Podkmen klesákataců (Chelicerata) má asi dvacet pět tisíc druhů, rozdelených ve tři třídy. Typickým znakem je hlavohrud, které tvoří jediný celek, čtyři páry kráčivých noh a klepítka vybavený první pár končetin před ústy (takzvané chelicery). První dvě třídy klepítkatců, hrotnatci (Merostomata) a nohataky (Pantopoda) žijí pouze v moři. Zato třída pavoukovači (Arachnoidea) je u nás zastoupena opravdu bohatě, čtyřmi ze svých osmi řádů. Jsou to štírci (Pseudoscorpionida), drobní, velmi zajímaví členovci s mohutnými klepítkami, kteří žijí nejen v mechu a spadaném listí, ale i v knihách a skladovaných potravinách, dále sekáči (Opilionidea), jejichž zadeček přisedá celou šírkou k hlavohrudu; jsou často zaměňováni a představiteli řádu pavouků (Aranidea), ti však mají zadeček stopkatý a dva nebo tři páry snovacích bradavek. Pavouci patří k velmi četným a téměř všechny přítomným členům naší země. Žije jich u nás kolem jednoho tisíce druhů, zatímco sekáčů jen asi čtyřicet druhů. Lidé nemají pavouky v oblibě, ale neprávem. Jsou spíše užiteční než škodliví, protože hubí velké množství obtížného hmyzu. To se ovšem nedá říci o dalším řádu pavoukovců, o roztočích (Acarina). Tito drobní členovci, jejichž hlavohrud splývá se zadečkem, žijí často cizopasně na rostlinách i zvířatech a mnozí z nich jsou obávanými přenašeči nakažlivých chorob (klíštata). Zatím jich v našich zemích známe asi tři sta paděsát druhů.

Mnohem méně početně je u nás zastoupen další podkmen, koryši (Crustacea). Žijí převážně ve vodě, dýchají žábrami nebo celým povrchem těla, mají obyčejně dva páry tykadel a dvojklané končetiny. Z pěti tříd, na něž se podkmen koryšů dělí, žijí u nás čtyři. První, svijonožci (Cirripedia), jsou přisedlí, výhradně mořští koryši. Z třídy lupononožci (Phyllopoda), typických čtyřmi nebo více páry luppenitých nožek, žijí u nás žábronožky (asi deset druhů), listonožky (dva druhy), škeblovky (šest druhů) a perloočky; těch žije v planktonu našich vod více než sto druhů. Další třídu jsou lasturnatky (Ostracoda), drobní nečlánkování členovci, krytí vápenitými lasturkami a hojní ve všech našich vodách (asi ve sto deseti druzích). Do třetí třídy, klanonožci (Copepoda), patří dva řády drobných koryšků - buchanky a kapřivci. Buchanek jsou hojní planktonní koryši; poznáme je podle dvojklaných veslovacích nožek, jednovětvených veslovacích tykadel a jednoho očka ve středu hlavy. Hlavu je přisedlá k prvnímu hrudnímu článku. Buchanek u nás žije téměř dvě stě paděsát druhů. Kapřivci žijí jako příživníci na kůži ryb a jsou nápadní párem složených očí a dvěma kruhovými přísavkami na spodní straně těla. U nás žijí pouze tři druhy, většinou na kůži kaprovitých a lososovitých ryb.

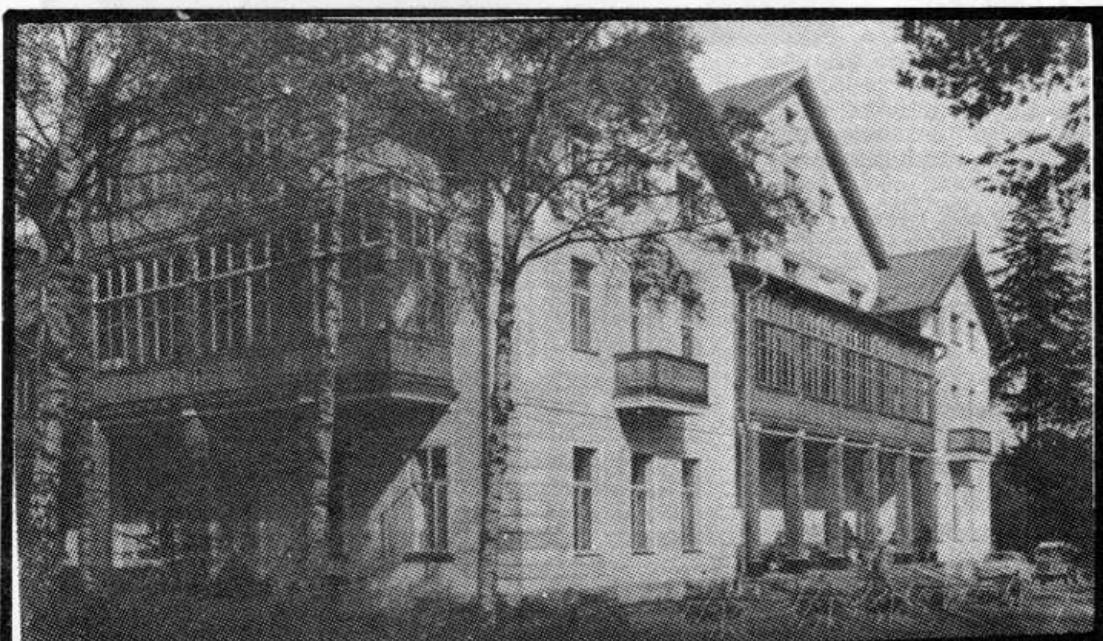
VYOBRAZENÍ VODOLEČEBNÉHO ÚSTAVU
V PRAMENECH. DŘEVOŘEZBA ZE 70. TÝC
LET 19. STOLETTÍ.
foto: ING. S. WIESSE

PhDr. STANISLAV
BURACHOVIC

VODOLEČEBNÝ ÚSTAV V PRAMENECH

Regionální knihovna Karlovarského muzea chová ve svém fondu pozoruhodnou propagaci publikaci o vodolečebném ústavu v Pramenech. Knížka je bez vročení, její vydání však lze celkem spolehlivě datovat do rozmezí let 1872 - 1875. Byla zpracována tehdejším vedoucím lékařem ústavu dr. Felixem Urbaschkem. Nebude bez zajímavosti zprostředkovat z ní čtenářům Arniky některé údaje, upřesňující naše dosavadní poznatky o někdejších lázních v Pramenech.

Od poloviny minulého století sílily snahy učinit z původního hornického městečka prosperující klimatické a vodolečebné lázně. Místní minerální prameny byly zasílány k analytickým rozborům věhlasným evropským odborníkům, jejichž dobrozdání vyznávala vesměs velmi kladně a doporučovala využití vod k léčebným účelům. Prameny začaly být stále intenzívnejší reklamovány jako nové lázenské místo s nejlepšími předpoklady pro rychlý rozvoj. Nemalými investicemi bylo městečko věstranně zvelebeno, vhodně upraveny vývěry zřídel a provedeny četné stavební práce. K pití a koupelím se využívaly prameny Rudolfův, Vincentův a Giselin. Byly to železité kyselky s obsahem sodíku, železa a Gläuberovy soli. Měly konstantní teplotu 4 - 50R. Jejich vody se také hojně používaly k ředění vína a k přípravě lahodných limonád. Pacientům byly vedle pitné a koupelové kúry poskytovány též lázně rašelinné, sluneční, plavací a terénní pohybové kúry. Významným léčebným činitelem byl také zdravý lesní vzduch, klid a v neposlední řadě i vynikající pitná voda. V Pramenech se léčily hlavně nemoci dýchacích cest a plic. Zdejší lázenské pobytby byly doporučovány jako doplnková léčba po užití Karlových Varů, Mariánských Lázní, Františkových Lázní a Bad Elsteru. Lázenská sezona trvala od poloviny května do října. Pramenské minerální vody byly rovněž stáčeny a rozesílány v lahvích.

BUDOVA BÝVALÝCH ALŽBĚTINÝCH
LÁZNÍ, DNEŠ DOMOV DUCHODCŮ.
foto: ING. S. WIESSE

V roce 1872 byl v Pramenech postaven moderní vodoléčebný ústav s komfortním vybavením, který měl čestně obstát v konkurenci s obdobnými zařízeními západoceského lázeňského trojhelníku. Sestával z lázeňského domu, lázní a z malého obytného domu. Všechny objekty byly vystavěné v líbivém švýcarském stylu. K lázeňskému domu přiléhalo stavení pro kočáry a stáje. Východně se rozkládal velký okrasný park a hned za lázeňským domem začínal upravený les, vybízející k hezkým procházkám. Dům měl více než 40 přepychových pokojů, jídelní sál pro 200 osob a společenskou místnost. Budova lázní zahrnovala prostornou čekárnu a řadu koupelových kabin zařízených pro podávání nejrůznějších celo- a polokoupelí, koupelí s extraktem z jehličí a rašelinových lázní. Rašelina se přivážela z místního zdroje v nedalekém údolí.

Ačkoliv byl počáteční rozmach lázní v Pramenech slabý, nepodařilo se z řady příčin udržet a prohloubit jejich tradici. Zvláště nepříznivě působila komunikační odlehlosť místa, kterou nemohla výrazně zmírnit ani železnice z Karlovy Varů do Mariánských Lázní, zřízená roku 1898. Již v roce 1896 označil český historik F. Bernau pokus učinit z Pramenů lázeňské místo za ztroskotaný. Z vodoléčebného ústavu se za první republiky stala ozdravovna, dnes slouží jeho budova jako domov důchodců.

Myslivost není jen poslední leč

minimum znalostí ds

Definici o myslivosti nám dnes dává zákon č. 23/1962 Sb. ve svém § 1:

"Myslivost jde o odvětví zemědělské a lesní výroby zajišťující podle potřeby socialistické společnosti v souladu se státním plánem rozvoje národního hospodářství řádný chov, zušlechťování, ochranu a lov zvěře, jakož i hospodářství užitkové zvěře..."

Tedy nejdříve chov, zušlechťování, ochranu a potom teprve lov.

Podle § 5 je možno vykonávat právo myslivosti pouze na honěbních pozemcích, které okresní národní výbor uznal za honitbu, oboru nebo samostatnou bažantnici. Československá myslivost se stále tradičně si stále udržuje přední místo ve světové myslivosti.

Již starí myslivci znali pojem ochrana zvěře. Dokladem toho je usnesení českého sněmu z roku 1573, v němž se mimo jiné říká:

"Aby žádný ze všech stavů království toho v sněhy, úpady, s chrty, sítěmi, přívlačemi, s rukávníky, a všelijakými vozbaži nejezdil, nechodil, přátel, myslivců, služebníkův, poddaných svých nevysílal a nic méně jarním časem ptákův a vši pernaté zvěřiny, jenž se k hnizdům vracejí, čižbam, sítí s lepem, pletkami nehubili a hubiti žádnému nedoposťeli..."

Dnešní zákon o myslivosti má v § 20 (1) toto:

"Ochrancou myslivosti se rozumí ochrana zvěře před nepříznivými vlivy, zejména před

FOTO: ŠEDIVÝ

strádáním způsobeným škodlivými zásahy lidí, škodnou zvěří a škodlivými zvířaty, a ochrana mysliveckých zařízení..."

Ochrana zvěře není jen ochranou před škodami vzniklými přírodními činiteli (počasí, epidemie, špatné životní prostředí), ale i před nevhodným způsobem lovů a dnes zejména před nevhodně prováděnou rekreací a bezohlednými motoristy.

Vědeckým způsobem bylo zjištěno, že na stav a kvalitu zvěře zvláště škodlivě působí neorganizované krátkodobé táboření a mototuristika, především motocykly, které přes zákaz pronikají po pěšinkách hluboko do lesních porostů. Menší škodu působí chaťení, stálé tábory a jiná rekreační za-

rízení, ačkoliv i při tomto způsobu rekreace je zvěř náležitě zneklidňována především zvýšeným ruchem a hlukem.

Rovněž lyžování v lesních porostech má na zvěř nepříznivý vliv, zejména při těžkých sněhových podmínkách.

Když nazazí motoristé na značku Pozor-zvěř, měli by skutečně věnovat zvýšenou pozornost vozovce, zejména při jízdě v nočních hodinách. Někteří jezdci toho naopak využívají a pořádají na silnicích surové štvanice na vyplášencou zvěř. Motoristé by měli pamatovat na to, že pernatá zvěř často v celých hejnech vyhledává v zimě asfaltové vozovky, které rychleji vysychají a jsou teplejší než okolní zasněžený prostor a vyhřívají se tu. Právě v těchto případech by měli řidiči osvědčit svou "galantnost" a své dobré vychování.

Účelem plakátů Červen - měsíc myslivosti je připomenout období, kdy zvěř pečeje o svůj dorost, kdy vlastně vytváří základ pro výsledky naší myslivosti. Nejen lovná zvěř, ale všichni opeření i srstnatí obyvatelé lesa, polí a luk mají v tu dobu starosti s novým pokolením. Měsíc červen by proto měl být měsícem klidu v přírodě. V červnu se vlastně každý les mění ve velkou pěstnicí, a srna, zaječice i pěnkava potřebují klid pro své novorozence jako lidská matka. Buďte proto ohleduplní, ne-hlučte, nevstupujte do lesního porostu, kde můžete narazit na novou rodinu, nepřiblížujte se k hnizdům s fotografickými aparáty a neupravujte jejich okolí jen proto, aby vám obrázek dobře "vyšel". Ptáci tyto změny poznají a často se do hnizda již nevrací. Takový snímek je pořízen za velmi vysokou cenu.

Naše myslivost má tedy na starosti chov, šlechtění a ochranu zvěře. Je to práce, kterou nezasvěcený člověk ani nevidí. Jemu jsou nápadní jen střelci procházející na podzim honitbou, nebo bažanti a zajíci ve výkladech obchodů se zvěřinou. Málokdo ví, co se děje mezi tím, kolik potu, námahy, starostí to znamená pro myslivce.

Český myslivecký svaz provozuje honitbu na 5 400 honitbách. Kdybychom sestavili tabulku u nás žijící lovné zvěře, vypadala by asi takto: přes milion zajíců, 16 000 jelenu, 205 000 srncí, 8 000 muflonů, 5 000 dančí zvěře, do tisíců jde černá zvěř, medvěd máme 500 a rysů 700 kusů (stav v roce 1974). Máme tisíce lišek, kterých se však ročně uloví 3 000. Při dodržení stanovených kmenových stavů zvěře se u nás ročně uloví 8 000 srncí zvěře, 800 černé, 500 000 bažantů, 120 000 divokých kachen a 1500 jelenu. Značný počet živých zvířat se ještě odchytá a vyváží do zahraničí. Používají se k zmlazení tamnějších stavů zvěře i pro lov. Současně k nám zajíždějí zahraniční lovci, zejména pro vynikající kvalitu trofejí naší lovné zvěře. Zejména si velmi cení trofejí naší spárkaté zvěře. Pro hodnocení jsou stanovena velmi přísná mezinárodní měřítka. Např. mufloní trofej ohodnocena 172 body stojí zahraničního lovce 3450.-Kčs, paroží o 216 bodech však již částku 22 620.-Kčs. Šlechtění spárkaté zvěře není tedy věcí zbytečnou.

Lidé rozdělují zvěř na lovnou a škodnou zvěř, mezi níž řadí i šelmy a šelmičky. Rozumný myslivec o nich mluví s chválou a je rád, že je v revíru má. Šelma či dravec ať je to rys, liška, tchoř, kuna, lasice, hranostaj, káně, jestřáb nebo výr, mají v přírodě důležité funkce při udržování ekologické rovnováhy. Člověk si k nim však vytvořil nepříznivý postoj, pravděpodobně proto, že v nich viděl konkurenčního masožravce. Ještě dnes můžeme slyšet drastické líčení, jak rys, jestřáb, liška, výr trhá ubohou kořist a plení revíry. Ve skutečnosti tito lupiči lovné zvěře plní v ekologickém systému tato poslání:

1. Udržují vysoký standard kvality populace druhů sloužících jim za kořist tím, že přednostně odchytávají nejsnáze ulovitelné jedince nemocné, fyzicky vadné a biologicky bezcenné, často v sobě skrývající nebezpečí nákazy pro celou populaci. Jsou tedy jakousi důležitou policií pečující o zdravotní stav jiné zvěře.

2. Svým lovem nedovolí přemnožení býložravců, a tím udržuje rovnováhu v ekosystému.

3. Upravují poměr pohlaví v populaci kořisti tam, kde došlo k narušení rovnováhy. Například jestřáb loví s oblibou liché kořoptví kohoutky, rys srny a mladé kusy.

4. Zajišťují přesuny populace kořisti po celém území, které obývá. Tím býložravci střídají pastviště, místa svého nahloučení. To je také ochraňuje od přenosů parazitárních a mikrobiálních onemocnění.

Také díky dodržování lovných území mezi dravci nemůže nikdy dojít k vyhubení zvěře, kterou loví pro svou potřebu. Dravec i ostatní zvěř mají ve vyrovnaném ekosystému rovnocenné šance na přežití. Zádný myslivec nedovede uskutečnit tak důsledný výběr průběžným odstřelem nevhodných jedinců jako tito draví živočichové. Stačí srovnat trofeje srnců na území, kde žijí rysi a vlci s trofejemi, kde tito dravci nejsou.

Važme si krásy a bohatosti naší zvířeny, všech důmyslných vztahů v přírodě. Budme rádi, že v našich lesích a na polích pulsuje plnokrevný život, že se dosud nestaly pouhými torzy nebo hažantí drůbežárnou bez šelem a dravců. Važme si toho, že se občas můžeme obdivovat půvabu "myškující" lišky, hbitosti lovící lasičky, vzdušné akrobacie páru kánat, nebo obratnosti útoku krahujce. Bez nich by třeba bažanti i zajíci velmi brzy vyhynuli na spoustu chorob, které by neměl kdo likvidovat hned v zárodku. Bez řady šelmiček letajících i běhajících by úrodu sklizely myši, proti nimž bychom byli nuteni používat deratizační prostředky tak dlouho, až bychom otrávili úrodu a nakonec i sebe.

Zvěř potřebuje stejně čisté a zdravé prostředí jako člověk. Smogem prosycený vzduch, znečistěné řeky, otrávená pole nevyhovují zvěři ani lidem. A tam, kde se úspěšně chová zvěř, tam se i úspěšně udržuje zdravé životní prostředí.

((Podle M. Vosátka: Chráníme přírodu))

FOTO: SVATOPLUK ŠEDIVÝ

JELENÍ OBŮRKA KLADSKÁ

V. BRENNER
STÁTNÍ STATKY V SOKOLOVĚ
OBOROVÝ PODNIK

V rámci intenzifikace chovu jelení zvěře a omezení škod na lesních porostech, byla v prostoru Kladské vybudována přezimovací obůrka. Jejím účelem je koncentrace jelení zvěře na kontrolovaném a omezeném prostoru. Zároveň dochází k snížení počtu zvěře ve volné honitbě. V obůrce, díky důslednému a vhodnému přikrmování, dochází k relativnímu snižování škod na lesních porostech. Uzavření zvěře navíc umožnuje přímou kontrolu jednotlivých kusů v průběhu nejkritičtějšího období během zimy.

Přezimovací obůrka je vybudována na více než 12 ha, předpokládaná kapacita pro zimní období je 50 - 60 kusů jelení zvěře. Na oplocení porostu byly použity borové sloupy a smrková tyčovina. Na vhodných místech byly vybudovány tři záskoky, kterými má zvěř možnost vniknout do obůrky, ovšem ven již nikoli. Do vybavení objektu patří i velké krmné zařízení, chrada s jeslemi pro mladou zvěř a posed k pozorování zvěře.

Při výběru lokality byl kladen zvláště důraz na dostatečné množství vody, které je zajišťováno dvěma potoky a na vhodné složení porostů, které umožnuje zvěři využívající kryt, ale zároveň i možnost využívání na slunci.

Vzhledem k tomu, že objekt byl dokončen v roce 1979, byla zima 1979 - 80 prvním

a zároveň zkušebním obdobím pro posouzení záměru. Již koncem října byla zvěř předkládaná lákavá krmiva, aby došlo ke koncentrování zvěře v okolí obůrky, kde byl zároveň přerušen odstřel. Koncem roku pak došlo v nočních hodinách k uzavření objektu. Bohužel však došlo k tomu, že zvěř po několika dnech oplocení prolomila a obůrku opustila. Po opravě a dalších zabezpečovacích opatřeních byla obůrka opět uzavřena počátkem února. Uzavření bylo již definitivní a v objektu přezimovalo 51 kusů vysoké zvěře. Během celého období nedošlo k žádným nepředpokládaným jevům, a proto byla zvěř podle plánu vypuštěna v polovině května.

V roce 1980 se začne v prostoru obůrky budovat zvěřní políčko, které bude sloužit jednak jako zlepšující faktor úživnosti objektu a jednak jako "lákadlo" při podzimní koncentraci zvěře. Dále bude zvýšeno oplocení, aby ani při vyšší sněhové pokryvce se zvěř nesnažila o únik.

Do přezimovací obůrky je z pochopitelých důvodů přísně zakázán vstup. Při tak vysoké, z hlediska etologie nepřirozené koncentraci zvěře na úzce ohrazeném prostoru dochází u ní ke stresům. Ty mohou při vyrušení vyústit i k bezhlavému naběhnutí zvěře do oplocení nebo dokonce i k útoku na příčinu psychického stresu.

Přezimovací obůrka u Kladské je bezesporu významným příspěvkem k péči o jednu z výrazných živočišných dominant Slavkovského lesa.

Všechny fotografie k článku:
SVATOPLUK ŠEDIVÝ

ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM

vstup na vykopanou plochu zakázán nebezpečí úrazu

MILOŠ ZÁRYBNICKÝ
hornické odd. NTM

IDÍLO NA POTOCE STOKA

Informací o záchranném archeologickém průzkumu, konaném v červnu až srpnu 1980 v údolí mezi Krásnem a Horním Slavkovem, je zároveň nutno připomenout význam, který má Stoka i dnes. Vždyť je svědectvím a dokladem velké kulturně historické ceny – jako umělý příkop pro někdejší hornické, úpravárenské a hutnické provozy. Ty sice zanikly, ale jejich zbytky mohou přinést do dějin techniky ještě mnohá poučení, což je dosvědčeno i zmíněným průzkumem.

Stoka je při současném zpustnutí příslibem i pro živou přírodu. Při jejích březích, zčasti poškozených, ne však natolik, abychom provždy mlčky jen přihlíželi k jejímu dalšímu ničení. K této bolestné otázce Stoky se jistě na stránkách Arniky vyjádří někdo povolanější.

O Stoce samé, tekoucí z rašeliniště a Jezírka zpod Kladské, není málo zmínek v literatuře i v ostatních pramenech. Všimneme si jen místa záchranného průzkumu blíže průsečíku staré silnice Krásno - Horní Slavkov se spojnicí (přímkou) mezi známými hornickými lokalitami Hubským a Schödovým pněm. Toto místo a jeho blízké okolí (asi do okruhu 0,5 km), kde dnes dominuje pomocná (větrací) jáma šachty Stannum, jen za poslední dvě století mělo podivný vývoj. Vedle zárostlých ruin továrny na zpracování perleťoviny a bývalé porcelánky, nalézáme několik původních domů, nebo jejich zbytků ze staré hornické osady, náležející k Hubskému pni. Schreiberova mapa z roku 1804 tu registruje několik budov pochverků (bachverků), úpravenských děl na potoce Stoka, který je poháněl. Nechybí ani hut, kterou pak později vystřídaly zmíněné továrníčky.

Jdeme-li tudy od Krásna ke Slavkovu, pak na levé straně staré silnice proti větrací jámě, směrem k východu asi 150 metrů, nalezneme v mírném protisvalu rybníček s protrženou hrází. Do něho přicházela voda od Krásna (z jihozápadu) a tvořila zde s Ebmetským rybníkem a dalšími, donedávna existujícími vodními nádržemi, velmi členitou soustavu vodních děl pro blízké pochverky. Z hlediska průzkumu je důležitý, na Schreiberově mapě zaznamenaný "Pochwerk XII". Podle našich měření ležel tento pochwerk na spojnicí silnice a dnešního rybníčku s protrženou hrází. Počkerky přispěly svými úpravenskými zbytky k pozvolnému zvyšování svahu k silnici.

V nižších partiích tvoří náplavy i několikametrovou vrstvu kolem koryta Stoky. O tyto náplavy Stoky se řadu let zajímali geologové i mineralogové z hlediska výskytu zbytků cínového a wolframového zrudnění. Loni zájem vyvrcholil hloubením rovnoběžných rýh, vedených kolmo na průběh koryta Stoky při silnici. Přitom byl objeven systém starých historických hrází se zbytky mleciho zařízení a poloha se

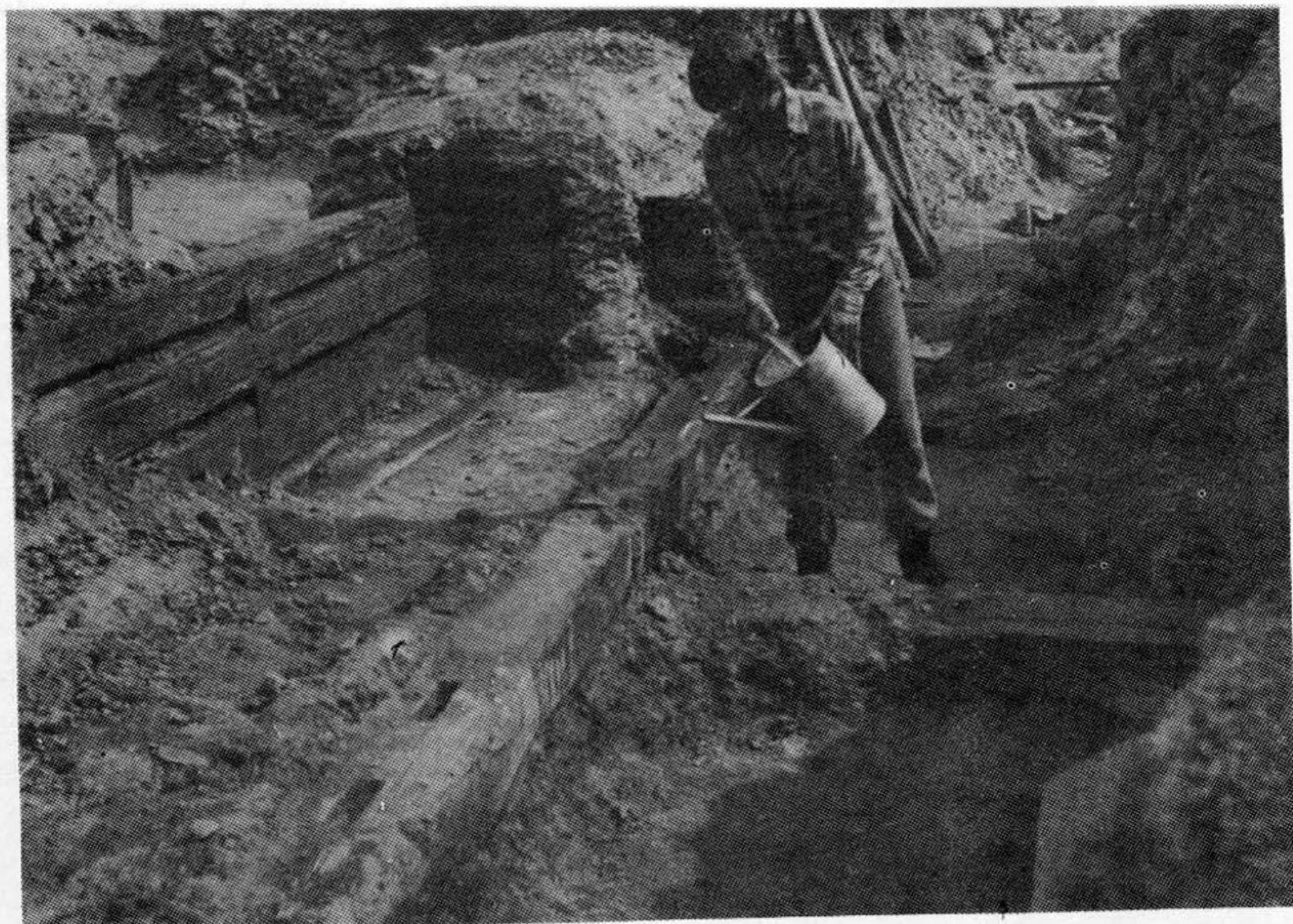
struskou ze starých hutí. Ukázalo se, že bude rentabilní zbytky v nánosech těžit. Ze snahy o těžbu se objevil problém archeologické záchrany některých zařízení, jejichž polohu, velikost i stav bylo třeba ověřit a vést záchranný výzkum tak, aby se předešlo případným škodám na nich. Ve spolupráci s Archeologickým ústavem ČSAV, jmenovitě s Dr. Kudrnáčem CSc, se na záchranný výzkum začalo na podzim 1979 připravovat hornické oddělení Národního technického muzea.

K prozkoumání, případně k záchrane, přicházela po důkladné prohlídce všech rýh a míst, především rýha č. 2, situovaná od staré silnice k již zmíněnému rybníčku. Na jejích bocích se v řezu objevilo nejvíce zajímavých míst se zbytky dřeva hrází, jaké vidíme na vyobrazeních rýžovišť v základní práci Agricolo. Dále od silnice u ruiny hrázděného (tzv. Müllerova domu) autobagr při hloubení rýhy narazil na několik mlýnských kamenů, pocházejících zřejmě z rudného mlýna. S nimi byl zde též vyzdvížen neobvykle rozměrný dubový špalek (ø cca 60 cm a délky přes 250 cm). Jde pravděpodobně o základní desku stoupy, tj. drtíčího zařízení na rudu. Po jarních deštích r. 1980, když se z boků rýhy doslova vyloupily zbytky objemné zdi a to v těsné blízkosti nalezů mlýnských kamenů, nebylo již možné s průzkumem otálet.

A tak po zajištění nejnuttnejších finančních zdrojů, při nedostatku vhodných pracovních sil v místě a při obtížích s jejich ubytováním a stravováním, přišel praktický začátek - výkopy. Položením základních sond a menšího plošného odkryvu, byly objeveny základy konstrukce (viz pravá část spodní fotografie), která byla ještě obestavěna roubenou hrází (viz levá strana spodní fotografie). Vzadu vpravo (na spodní fotografii) je současně průběd původní, později rozšířené rýhy. Hráz (ohrada) byla zakotvena v již zmíněné zdi, viditelné na pravém okraji fotografie. Trámová konstrukce svým provedením i některými speciálními částmi připomíná mlýn, známý z vyobrazení u Agricoly (str. 253).

Vzorky nánosů a náplavu z celého něziště prokazují, že zde byla ruda drcena i mleta, v dolejší části lokality pak i plavena. Z boků rýhy, níže pod zdí, směrem k silnici, byly nalezeny drobné písky ve vrstvách od 25 do 50 cm, kde jedna z takových vrstev měla zhruba desetinásotek Sn a W; proti vrstvám okolním. Prokazuje to jistý systém plavení, který bude třeba blíže v ještě neodkrytých místech prozkoumat.

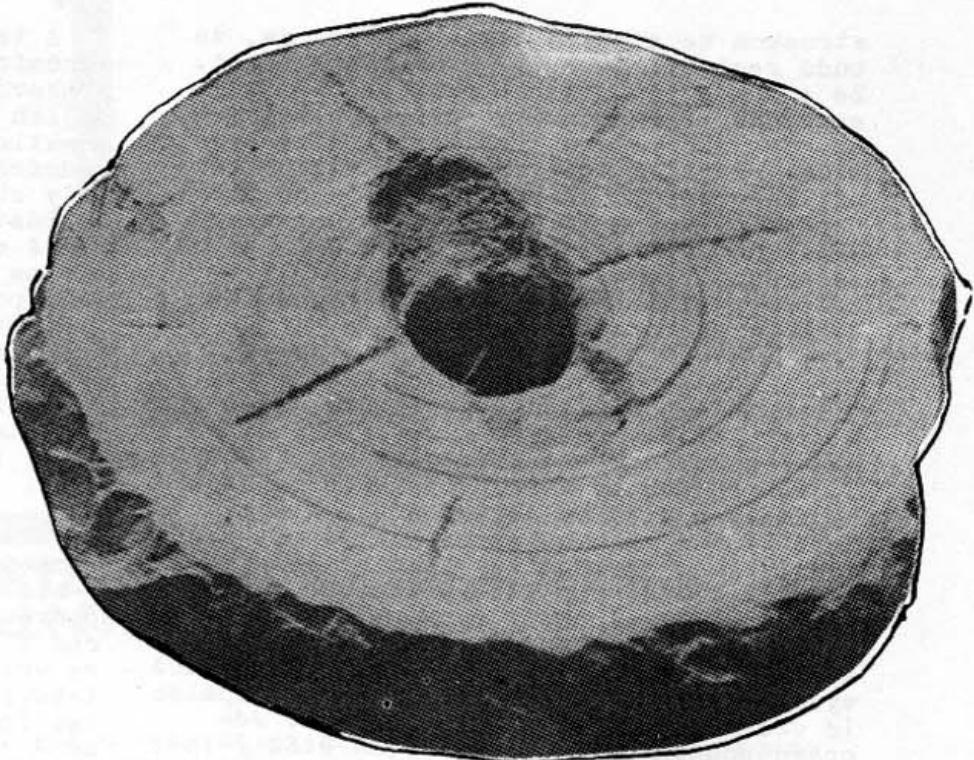
Byla to spíše souhra štastných náhod, že autobagr při hloubení rýhy prošel objek-

Jeden z mlýnských kamenů, které byly objeveny při hloubení rýhy u tzv. Müllerova domu.

Na spodním snímku (v brýlích) je vedoucí záchranného archeologického výzkumu Milos Zárybnický, který je zároveň i autorem příspěvku. M. Zárybnický, prom. fil. je pracovníkem hornického oddělení Národního technického muzea v Praze.

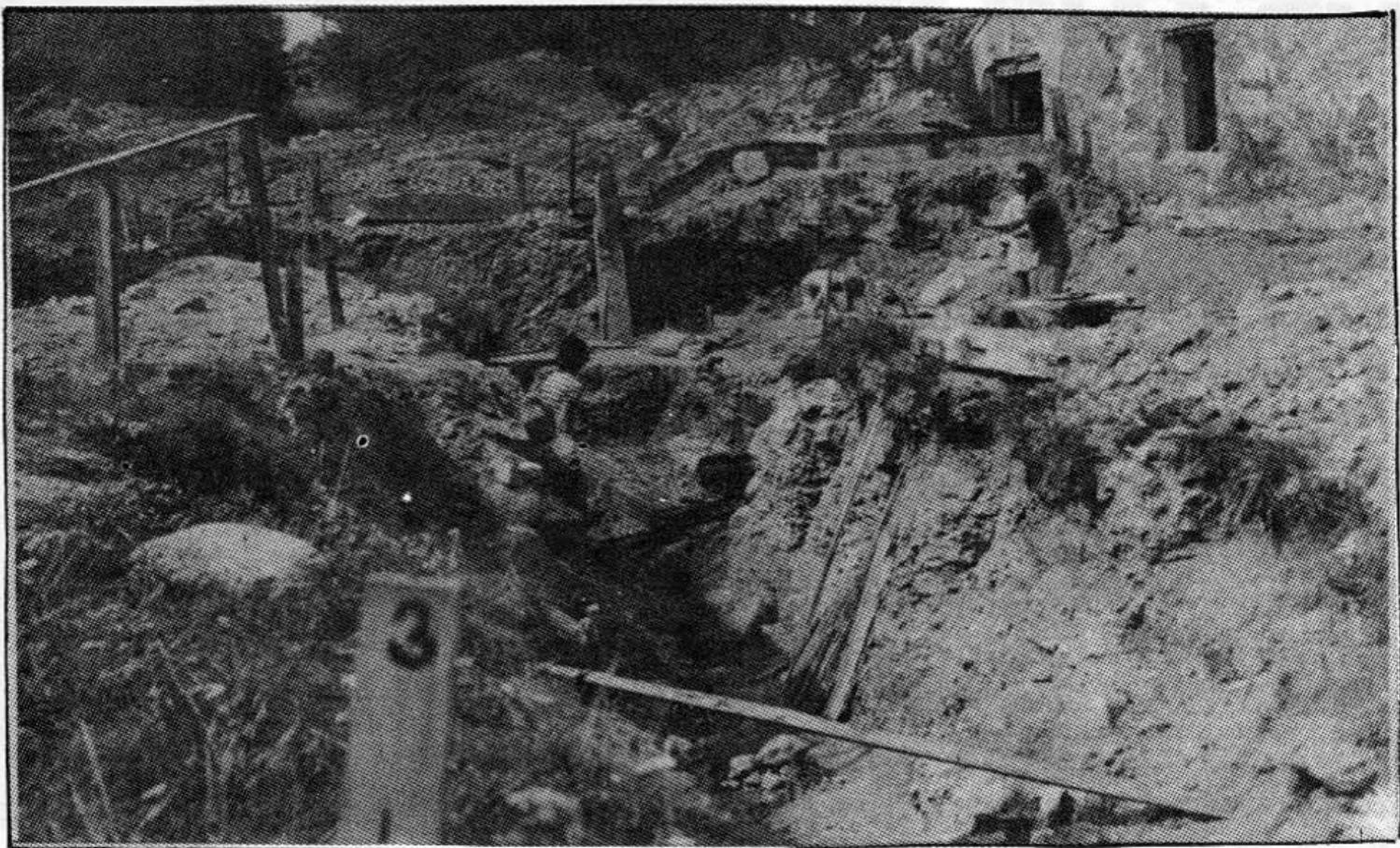
Všechny snímky:
Jan Harvánek

tem, aniž by jej přitom vážněji poškodil, nehledě ovšem na to, že se žádny z vyobrazených mlýnských kamenů (ani další jiné) nepodařilo nalézt v původním místě své bývalé funkce. Z toho lze soudit, že mlýnské kameny byly z násypné - tj. z mleci plošiny nad námi nalezenou konstrukcí - při rušení objektu prostě shrceny mezi trámy základny, která se jedině zachovala. Konstrukce plošiny byla vcelku rasantně demontována a asi poté ihned došlo k jejímu částečnému či úplnému zavalení, či dokonce zaplavení. Dokazuje to způsob odsekání plošiny od základny, na níž těsně u odseků byly na vrchních plochách konstrukce nalezeny štěpiny, pomocné klíny i drobné třísky.

Z ostatních nálezů je třeba se především zmínit o nálezu palce, zuba dřevěného palečního kola, který byl nepoužity nalezen již mimo hráz vlevo. Poukazuje s dalšími zmíněnými nálezy a fotografovanými objekty, že i kdyby Pochwerk XII (o nějž bezpochyby jde) vznikl a pracoval až v době vzniku Schreiberovy mapy (1804), byla jeho technika velmi blízká technice 16. století, o níž jinak mnoho hmotných dokladů neexistuje.

V roce 1981, pravděpodobně v červenci a srpnu, bude výzkum pokračovat. Zveme už nyní čtenáře Arniky k případné aktívni pomoci, která bude honorována. Zmíněné i další objekty jsou v současné době natolik odkryty, že i jen pomoc na 1-2 dny vám vedle radosti z namahavější práce na zdravém vzduchu, přinese nesdělitelné poznatky a pocity z objevených objektu, které jsou jinak známy jen z tištěných dějepisných stránek nebo z archivních dokladů.

Celkový pohled na hlavní část záchranného výzkumu. Vzadu vlevo je zřetelná proražená hráz rybníčku pro huť. Vlevo trosky Müllerova domu, pod jehož základy vedl náhon do pochverku XII.

CHRÁNÍME STARÉ STROMY

Čtěme-li starou "budítskou" literaturu minulého století, musíme se podivit jak naše slovanská povaha skoro uctívala a vážila si starých stromů. V těch bájích, atž založených na pravdivých událostech, či zčásti vymyšlených, se dočteme o odvěkém boji malých, nepatrných lidí proti tehdejším velmožům. Podruh, dělník, kovář, malozemědělec raději obětovali svoje životy, nežli by připustili skáct věkovitý strom, když pánu překážel a on vydal rozkaz. Zuřivá a obezřelá nenávist feudála se upínala k velkým stromům. Měl rád ovocné stromy, z nichž po čase bude něco tržit, ale jen s tou podmírkou, že tyto nešťastné rostliny budou pokorně splhat někde při zdi a nebudou cítit okolí, aby tam šlo slunce a dařilo se tam jiným rostlinám, tvorícím později finanční potenciál magnáta. Proto tolik staré rostliny nenáviděl, že rostly do nebe a tím zastínovaly okolí.

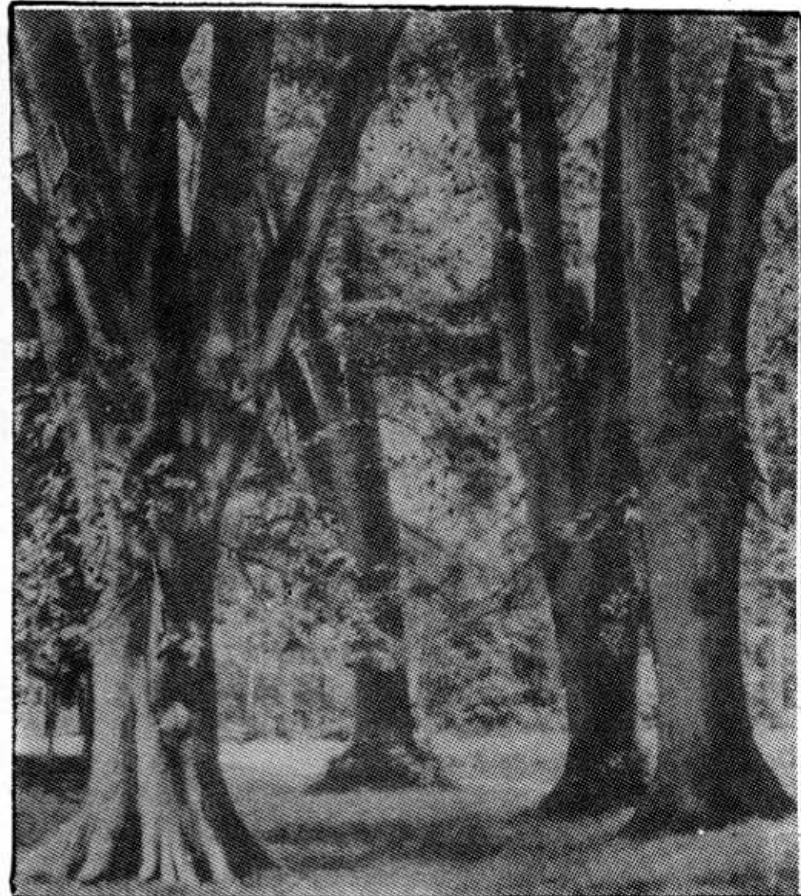
Tento drobný výsek z historie nutí člověka k zamyslení, proč právě staré stromy byly v dávných dobách našimi lidmi tak uctívány. Věda byla tenkrát v plénkách. Tehdejší člověk nemohl vědět, tedy ani svému pánu vědecky dokázat, jakou krajinně ekologickou funkci v plném rozsahu plní dospělý strom teprve po padesáti letech svého života. Jeho úzké soužití s přírodou mu však dalo tušit význam starého stromu, že za jeho záchranu a uchování byl ve stavu položit i holý život. Soužití s přírodou není jen mystický důkaz, ale je to skutečnost, že člověk je svázán s přírodou i primitivními vjemy na staré stromy, které tenkrát tvořily hlavní součást přírody a byly nedotknutelnou výzvou k dalšímu přežití všech tvorů v dýchacím prostředí.

Dnes chodíme **kolem** našich velikánů, nebo i pařezů po nich, s nevšímevým obdivem. Málokdo z nás se podívá do výšky jejich krásných korun a uvažuje, že středně starý buk asi 15 metrů vysoký má celkovou odpovídající plochu listů 300 m² a v létě odpaří 75 l vody denně. Hektar takové bučiny (cca 400 stromů) za letní den odpaří 300 hl neporušené vody. Málokdo z nás vysloví dnes prázdný slovní zvuk "plíce přírody" a pomyslí na asimilační a transpirační význam starých stromů.

Důkazy mnoha lidem nevadí. Začaly mizet staré stromy, jimž byl dán nový titul "přestárlé" a místo nich se zjevily živořící travní plochy, asfaltová nebo cementová dlažba, nebo dokonce i suchopáry. Starý strom se stal překážející hmotou. Co nezníci pokračující chemizace, podlehne motorové pile s tendencí proslunít stejně zatuchlé a odumírající kouty. Jedněm stromy stíni a svými kořeny rozrušují zdivo staveb, druhým zaclonují architektonické tvary staveb nebo snivé pohledy do dálky. Je to nenávist dnešního člověka ke starým stromům?

Je pravda, vysazujeme nové porosty. A vysazujeme hodně, všude kde se to dá a kde snad strom přežije. Ale i přitom si musíme uvědomit, že mladé stromy neplní zcela svou ekologickou úlohu v přírodě a že tisíc vysazených mladých stromů nevyváží ekologickou díležitost jednoho padesátiletého stromu jako asimilačního orgánu. Projdeme-li se našimi parky nebo lokalitami, kde roste nelesní zelen, poznáme, že máme i nedostatek středněvěkých stromů, které pro nastupující generaci mají nahradit dnešní "přestárlé" stromy. Toto je již velmi vážná situace, kterou nelze nahradit sebevětší výsadbou mladých stromů.

Z toho vyplývá, že musíme všemi prostředky chránit staré stromy a úsilovně je bránit před zběsilostí motorových pil. Pokud nám tito "starci" ještě stojí, musíme jim všemi silami aktivně pomáhat, aby se ještě dlouhou dobu udržely při životě, atž stojí jako solity nebo v alejích, či v parcích, nebo zdobí intravilány vesnic a měst. Pomoc je snadná...

Pečlivě ořezávejme jejich suché větve. Řezy vědme těsně ve směru kmene. Čistěme paží větví, a sponě těch silných, tj. místa hlavních větví, kde odstupují od kmene. Tím zamezíme knití a vzniku dutin. Menší otvory zarovnáváme kaši z pilin, dehtu a asfaltu. Dutiny vůbec dezinfikujeme roztokem modré skalice. Větší dutiny nezazdíváme, ani nebetonujeme, nýbrž dutinu chráníme prkénkem jako stříškou proti zatékání. Prkénko nezatloukáme, ale upoutáváme silonovým motouzem. Veliké dutiny, na jejichž dně je blátivá kaše, čistíme od shnilého dřeva drátěným kartáčem, škrabkou nebo i kladívkem. Na dně takové dutiny dlátem vyhloubíme otvor a kaši jím vypustíme. Otvor necháme otevřený, aby mohl cirkulovat vzduch, který dutinu vysušuje. Pak stěny vydezinfikujeme roztokem modré skalice.

Rozložené nebo jinak porušené stromy upevňujeme podpěrami a různými technickými konstrukcemi dle potřeby stromu. Samozřejmě, že stromy všechno druhu chráníme dřevěným bedněním při různých výkopech a jiné lidské činnosti. Jakýkoli výkop musí vést nejméně 1,5 metru od dolního rozšíření kmene, i v takovém případě chráníme strom, jeho kmen a povrchové kořání bedněním.

Je jisté, že pouze barbaři si dovolí zatlouci do těla stromu hřebík nebo skobu, ať jím chce uchytit plot, nebo tabulku návštětí.

Bylo by vhodné tvořit dobrovolné brigády k ošetřování starých stromů mimo města, kde se o stromy více méně starají odborní pracovníci. Ochrana a ošetřování starých stromů patří do závazků všech organizací při všech příležitostech, poněvadž touto prací udržujeme "plíce naší přírody" a tím připravujeme půdu pro další existenci naší následné generace. Staré stromy a lesní a nelesní zelen vůbec je alfou a omegou zachování dýchacího prostředí naší planety a proto nejen ochranáři, ale všichni lidé dobré vůle se musí spojit v úsilí nejen k zachování, ale i k rozšíření stávající zeleně.

-Sch-

REDAKČNÍ LISTÁRNA * názory * informace * polemiky * názory

Recenze:

Upozorňujeme na pěkný a velmi poučný článek našeho dobrovolného spolupracovníka Ing. Stanislava WIESERA, který byl uveřejněn v 11. čísle časopisu LIDÉ+ZEMĚ. Článek pojednává o současném věestranném ohrožení Slavkovského lesa a je doprovoden zdařilými barevnými i černobílými fotografiemi autora. Doporučujeme k prostudování.

BYL, ČI NEBYL HRAD NA LAZUROVÉ HOŘE?

Na článek našeho dobrovolného spolupracovníka Zdeňka BUCHTELE, uveřejněném v ARNIČE č. 16/1980 nám došlo několik dalších zajímavých příspěvků. Některé z nich popírají existenci tohoto hradu, jiné ji potvrzují. Abychom posílili redakční stanovisko, požádali jsme o dobrozdání i archeologa Chebského muzea prof. Pavla ŠEBESTU, který velmi ohotně naši žádosti vyhověl. Ve svém přípisu se převážně zabývá rozborem odborné látky našeho nepravidelníku a pouze jednou větou existenci hradu potvrzuje. Toto krátké, byl důrazné potvrzení nám však nemůže stačit. Potřebovali bychom článek postavený na vědecké bázi, ale napsaný populárním způsobem, z něhož by jasně vyšlo najevo, že hrad na Lazurové hoře skutečně byl, nebo že tam stávala pouze vápenka. Protože hodláme své spolupracovníky věestranně informovat, uveřejníme vzniklé polemiky, pro i proti, v některém z dalších čísel. Autoři, kteří

nám zatím poslali své příspěvky o tomto tématu nám jistě prominou.

ZKOUŠKY STRÁŽCŮ

V uplynulém období složili zkoušky strážců tito členové našeho aktifu:

	počet dosaž. bodů
Jaroslav Bureš.....	23
Petr Bouše.....	22
Roman Kulíšek.....	20
Svatopluk Šedivý.....	20
Arpád Varga.....	20
Antonín Madarász.....	20
Stanislav Wieser.....	19
Petr Kleistner.....	18
Helena Hanneová.....	18
Rudolf Kulíšek.....	17
Jaroslav Venený.....	17
Petr Jiran.....	16
Ivo Bouše.....	16
Augustin Světlík.....	16
Jaroslav Schittler.....	15
Petr Ryba.....	14

V první polovině listopadu se v Mariánských Lázních zotavoval přední český horolezec Miroslav ŠMÍD. Děkujeme mu za večer při krásných diapositivech a osobitém výkladu.

Všem, kteří náš
RÁDI PRÍRODU A LIDI

JAN SVATOŠ

PODLE
PŮVODNÍ
POVĚSTI
ZPRACOVÁL

PhDr. STANISLAV
BURACHOVIČ

V dobách, kdy Loketsku ještě vládli Vohburgové, našel chudý sedlák, jdoucí na Loketský hrad robotovat, v místech dnešního kostela v Horním Slavkově mezi dvěma kameny plačícího novorozeného chlapečka. Soucitné dítě zvedl a vzal je sebou. Po příchodu na hrad se odebral k markraběnce Janě a řekl jí: "Při vstupu na hrad je zvykem přinést nějaký dar. Cestou na Loket jsem dnes našel toto dítě a předávám Vám je jako dar. Přijměte je prosím s láskou a opatrujte je lépe, než činila jeho matka". Markraběnce se řeč líbila, hoška se ujala a nechala jej pokřtít jménem Jan. Po svém nalezenci dostal hoch příjmení Svatoš.

Pod ochranou urozené pěstounky dospěl Jan v hezkého jinocha, jenž ve vědách nalézal daleko větší zálibení než v rytířských turnajích. Miloval samotu, stále se toulal po lesích a jeho mysl prahnula po poznání podstaty všech věcí.

Jednou seděl zamyšleně na břehu řeky Ohře a hle-

CHRÁNĚNÝ PŘÍRODNÍ VÝTVOR SVATOŠSKÉ SKÁLY. CELKOVÝ POHLED NA "SVATEBNÍ PRŮVOD" a "ZÁMEK".

Všechny snímky:
ING.S.WIESER

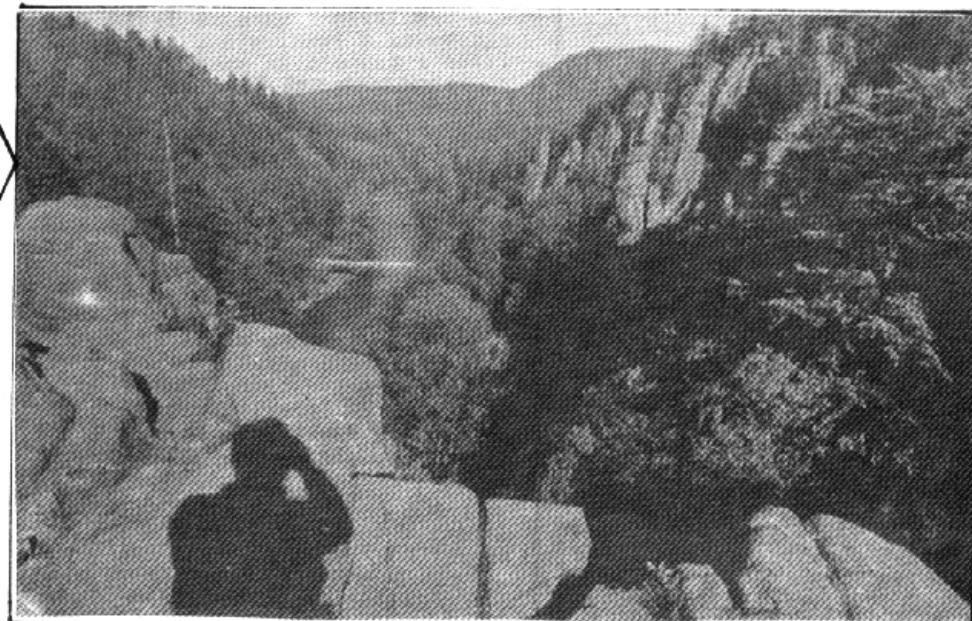
SVATOŠSKÉ SKÁLY
"KAPUCÍN".

děl do jejich tmavých vln. V tom se z nich vynořila ženská bytost tak krásná a líbezná, že Svatošovy oči viděly jen ji a okolní svět přestal pro něj existovat. Vila k němu promluvila: "Drahý, znám Tvého srdce bol, toužíš po ovládnutí černé magie. Naučím Tě vše, po čem prahneš, ale jen pod tou podmínkou, že se nikdy nezaslíšíš jiné ženě!"

Svatoš očarovaný krásou vodní víly a nadějí, že může dosáhnout svého nejvyššího cíle, s návrhem bez rozmyšlení souhlasil. Vila dodržela slovo a zasvětila Jana do nejhlbších tajů skrytých nauk a učinila jej tak nejštastnějším mužem pod sluncem.

Uběhlo několik let. Na svých cestách světem poznal Svatoš hezké děvče a ze srdce si je zamiloval. Tehdy se mu slib daný vodní víle stal krutou mukou. Spoléhaje na znalost kouzelných praktik, jimiž doufal zlomit moc nadpřirozené vodní bytosti, rozhodl se Svatoš pro milované děvče a uspořádal velkolepu svatbu. Již stál svatební průvod před oltárem, již chtěla štastná dvojice říci své ano - když tu náhle se z rozbouřených vln Ohře vynořila rozezlená vodní víla a kletbou proměnila celý svatební průvod v kámen. Zkamenělá svatba stojí v lesnatém údolí řeky Ohře mezi Karlovy Vary a Loktem dodnes pod názvem Svatošské skály.

POHLED ZE "ZÁMKU"
NA SVATOŠSKÉ SKÁLY
A ÚDOLÍ OHŘE
PROTI PRODУU REKY.

V příspěvku vás chceme seznamit s výsledky rozboru, prováděných skupinou specialistů soustředěných Hydropojektem v Brně v souvislosti s řešením významné práce pod názvem "Úkoly související se zlepšováním životního prostředí" - část "Zásady navrhování vegetačního doprovodu vodohospodářských staveb". Tato práce má být ukončena v letošním roce vydáním metodických pokynů pro navrhování dřevinného vegetačního doprovodu vodních toků.

K upřesnění názvosloví uvádíme:

DOPROVODNÝ POROST TOKU - má hlavně bioklimatickou a estetickou úlohu.

BŘEHOVÝ POROST - zvláštní druh doprovodného porostu, který má navíc ještě i funkci zpevnovací; nachází se na svazích či v nejtěsnější blízkosti toku.

Celá problematika byla posuzována z těchto hledisek:

ní 1.000.000 Kčs (výpočet je v souladu s náhradami za odnětí zemědělské půdy).

Vzhledem k odlišným podmínkám jednotlivých vodních toků, bylo šetření provedeno pro:

1) TOKY BEZ OCHRANNÝCH HRÁZÍ

- výsadba na svazích (kladný vliv)

je méně nákladná a je přísní minimální zábor zemědělské půdy + z vegetačního doprovodu se stává břehový porost, neboť plní zpevnovací funkci + podporuje život v toku a zvyšuje jeho samočisticí schopnost + esteticky se přibližuje neupravenému toku + zastinuje tok a odebírá z něj živiny.

(záporný vliv)

zhoršuje přístup k toku + možnost vzniku vývratů + zvyšuje nebezpečí zanášení

U malých toků užších než

lze prokázat jedině tehdy, když kladné účinky převáží nad zápornými. Z tohoto důvodu bylo hodnocení rozšířeno o posouzení:

a) vlivu na odolnost koryta

Břehový porost se opevňovacím účinkem vyrovná těžkému zpevnění, pouze z počátku je v důsledku menšího vztahu mezi odolný; výsadbou na konkávním - vymílaném břehu lze zvýšit drsnost a tím odklonit proudnice ke konkavnímu břehu.

b) vlivu na účinky větru

Dopravod má příznivý vliv jako větrolam a vlnolam; při zanedbání porostu je nebezpečí vývratů.

c) vlivu na zastínění toku

Porost zastíněním potlačuje zarůstání koryta, ale na druhé straně snižuje samočisticí schopnost.

d) vlivu na zanášení toku

Porost zvyšuje nebezpečí zanášení při menší rychlosti vody.

2) ZEMĚDĚLSKÉ VELKOVÝROBY

a) zábor půdy je největší zápornou položkou posuzování vegetačního doprovodu; byl vyčíslen již u předchozího hlediska

b) vliv výnosů podél doprovodného porostu - zasahuje asi do vzdálosti 20 metrů snížením asi o 8%; ve vzdálosti 5-10 metrů snížení činí 10%; do 5 metrů je ztráta asi 28%.

Při jednostranné výsadbě tato ztráta činí 150 - 200 Kčs/m

3) DENDROLOGICKÉ A SADOVNICKO-KRAJINÁRSKÉ

Vegetační doprovod má účinek:

- bioklimatický
- hygienický
- psychologický
- estetický

Finanční vyjádření vyšlo z používaných metod pro ocenování dřevin při zakalkulování uvedených kriterií na plus 1.000-1.500 Kčs/m dle našich ceníků.

ING. JAROSLAV LUKŠÍK

BŘEHOVÉ POROSTY

+ hydrotechnického + zemědělského + dendrologického a sadovnicko-krajinářského + hydrobiologického + hygienického + zoologického + ochrany přírody + dodavatelského + provozovatele toku + proudění podzemní vody.

Dále předkládáme již výsledky jednotlivých hledisek:

HYDROTECHNICKÉ HLEDISKO

Rozhodující bylo najít řešení, při němž se docílí maximální průtočnosti koryta a minimálního záboru zemědělské půdy.

Při zjišťování ztrát zemědělské půdy bylo použito vyčíslení:

hrubá rostlinná produkce x 100, což pro nivní půdy či-

3 m a mělkých než 2 m, je třeba výsadbou umisťovat za břehovou čáru.

Ztráty v tomto případě činí 400 - 1.950 Kčs/m

(2) TOKY S OCHRANNÝMI HRÁZMI

Zákon 138/1973 Sb. o Vodách nepřipouští výsadbou do tělesa hráze, ale výzkum ukázal, že výsadbou situovanou do ochranné hráze - na vzdáleném lici - by byla nejvhodnější. K praktickému použití by však bylo třeba novelizace jmenovaného zákona.

Ztráty v tomto typu výsadbě činí 150 - 200 Kčs/m

Oprávněnost požadavku výsadbě doprovodné vegetace

dle rakouských výpočtů 700-900 šilinků/m

dle západoněmeckých 550-1.250 DM/m

dle švýcarských 400-600 Fr/m

Je zřejmé, že naše výpočty vedou k podstatně nižším částkám.

4) HYDROBIOLOGICKÉ

Vegetační doprovodní působení na:

a) samičí stíci schopnost - snížením BSK₅ (biologické spotřeby kyslíku) přinese 35 Kčs/m

b) produkci ryb - zvýšení o 35 Kčs/m

c) zvýšení sportovní a rekreační hodnoty o 40 Kčs/m

Úhrnem tedy dojde k přínosu 110 Kčs/m.

5) HYGIENICKÉ

Doplňuje se s předchozím hlediskem hlavně v samočistící schopnosti.

6) ZOOLOGICKÉ

Byla věnována pozornost živočichům, jejichž existence je závislá právě na doprovodné vegetaci:

a) obratlovci
- pernatá zvěř
- dravci, sovy-predátoři

U predátorů se jedná hlavně o poštolkou obecnou a káně lesní, protože jejich hlavní potravou jsou drobní hladovci. Z nich nejhojněji hraboš polní, který náleží k nejvýznamnějším škůdcům zemědělských plodin. U poštoltky činní přínos ve vztahu k hubení hrabošů 250 000 Kčs/km/rok. Tato částka i při chybě 50% je tak vysoká, že sama převyší vliv negativní ostatních účinků vegetačního doprovodu.

Káně lesní je schopno v doprovodné zeleni pouze hledat úkryt krátkodobě, proto jeho přínos v ekonomické rozevaze nebyl uvažován.

b) opylovací a kůpičky hmyzu - čmeláci a včely svou přítomností ovlivňují hektarové výnosy značnou měrou a doprovodné porosty pro ně zajišťují potravu od předjaří do května, kdy začínají kvést zemědělské kultury. Jejich přínos je asi

1.150 Kčs/km/rok.

V souhrnu je přínos živočichů 23 Kčs/m/rok, přičemž ztráta ze záboru zemědělské půdy je pouze 20 Kčs/m/rok. Zakalkulováním systémového přístupu je přínos existence živočichů dokonce 250 Kčs/m/rok.

7) OCHRANA PŘÍRODY

Požadavky byly zahrnuty v návrhu metodiky. Pouze požadavek na vyšší závaznost než jako "metodický pokyn" nemohl být přes souhlasný názor autorů akceptován!!!!

8) DODAVATELSKÉ

Respektováno v metodice.

9) PROVOZOVATELE TOKU

Nároky na údržbu jsou bezprostředně po výsadbě a v prvních letech po výsadbě vyšší, později v malém rozsahu. V současnosti nebylo dostaček podkladů pro vyjádření finanční. Odhaduje se, že zvýšení by mohlo činit asi 5 Kčs/m/rok. Jedná se spíše o potřebu zajištění provozovatelů mechanisací pro zálivku, prořezávání a specialisty s biologickým zaměřením.

10) PROUDĚNÍ PODZEMNÍ VODY

Jednalo se prakticky o posouzení zákonného striktního zákazu výsadby na ochranné hráze. Po zvážení všech vlivů bylo konstatováno, že při případné novelizaci zákona, možno připustit osazení vzdušné hrany hráze vyšší než 2 metry a nižší než 4 metry dřevinami s kořenovým systémem mělkým než 1 metr. Vzdálenost od paty hráze je závislá na odklonu svahu (nepřímou úměrou).

ZÁVĚRY

Bilancováním všech vlivů byly zjištěny tyto hodnoty (bez zahrnutí výsledků systémového přístupu):

analýza na 20 let

+ 1.560 - 2.060 Kčs/m
- 900 - 2.500 Kčs/m
(+) 660 - (-) 140 Kčs/m

analýza na 50 let

+ 2.400 - 2.900 Kčs/m
- 1.050 - 2.650 Kčs/m
(+) 1.350 - (+) 250 Kčs/m

analýza na 100 let

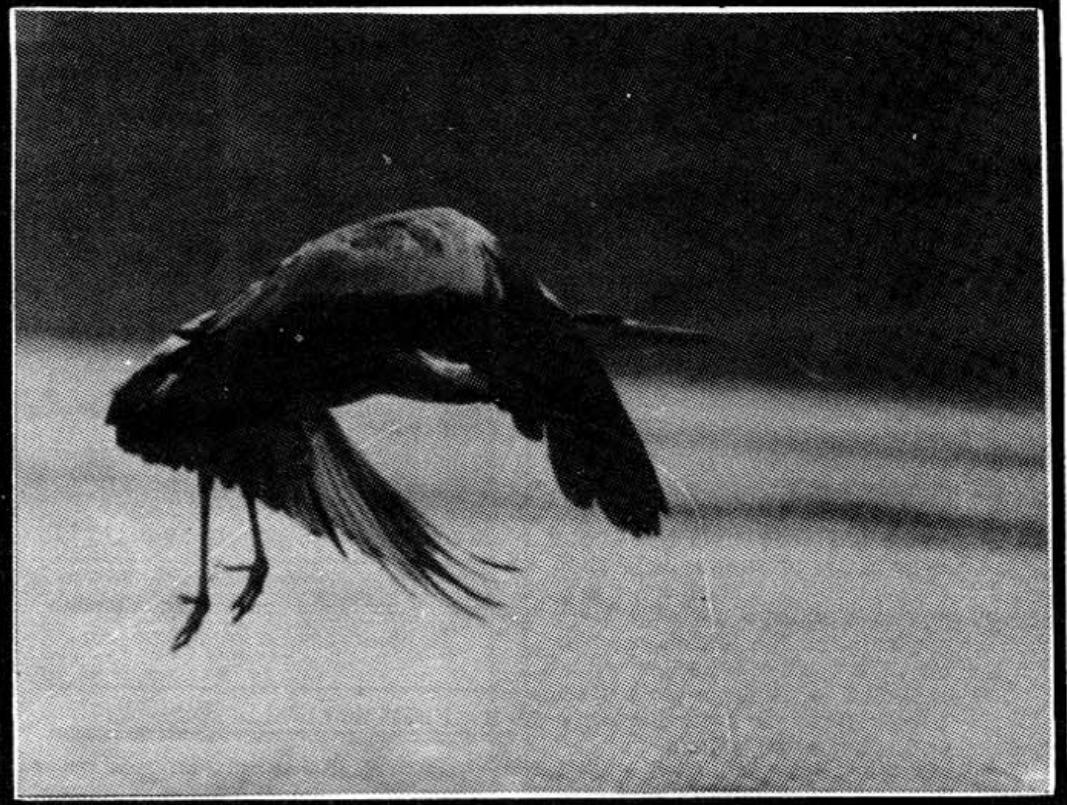
+ 3.800 - 4.300 Kčs/m
- 1.300 - 2.900 Kčs/m
(+) 2.500 - (+) 1.400 Kčs/m

Je zřejmé, že tedy doprovodný porost je opodstatněný, neboť pozitivní vlivy převažují nad vlivy negativními. Výsledky rozboru jsou po dvaceti a po padesáti letech zatiženy výpočtem ztráty za zábor zemědělské půdy, protože ta je vyčíslena na dobu sta let. V ekonomickém hodnocení navíc nebylo možno vyčíslit hodnotu biologického boje proti škůdcům a tedy snížené nasazení chemických prostředků. Rovněž nebyla vyčíslena ekologická hodnota doprovodné zeleně.

Je třeba určit optimální podíl zeleně v zemědělské krajině. Pracovníci ČSAV určují, pro zajištění protierozní ochrany v krajině, podíl zeleně na 3% z celkové plochy zemědělské půdy. Procento se mění v závislosti na délce nepřerušeného svahu. Z této i ostatních pramenů byl jako optimální podíl rozptýlené zeleně stanoven na 1-3% zemědělské půdy.

V závěru je nutno upozornit na to, že náhradní výsada za smýcenou zelen znamená také ztrátu, protože nově vysázená zelen plní svou funkci až za několik let. Z této důvodů lze smýcení zeleně připustit jedině tehdy, když není opravdu jiná možnost řešení. Závažnost funkce doprovodné vegetace je patrná i z připravované vyhlášky o nelesní zeleni.

V POSLEDNÍCH LETECH SE MNOŽÍ ZÁZNAMY Z POZOROVÁNÍ VOLAVEK POPELAVÝCH I V OBLASTI SLAVKOVSKÉHO LESA. ZCELA BĚŽNĚ SE ZAŠTAVUJE NA NAŠICH VODNÍCH NÁDRŽÍCH PŘI JARNÍCH A PODZIMNÍCH TAZÍCH, MNOŽÍ SE I ZÁZNAMY O HNÍZDNÍCH LOKALITÁCH A V ZIMNÍM OBDOBÍ ROKU 1979-1980 BYL DOKONCE POZOROVÁN JEDEN EXEMPLÁŘ, KTERÝ VE ZDEJŠÍCH PŘÍRODNÍCH EXTRÉMNÍCH PODMÍNKÁCH PŘEZIMOVAL V OBLASTI KOŠÍHO POTOKA.

ARDEA CINEREA L.

VOLAVKA POPELAVÁ

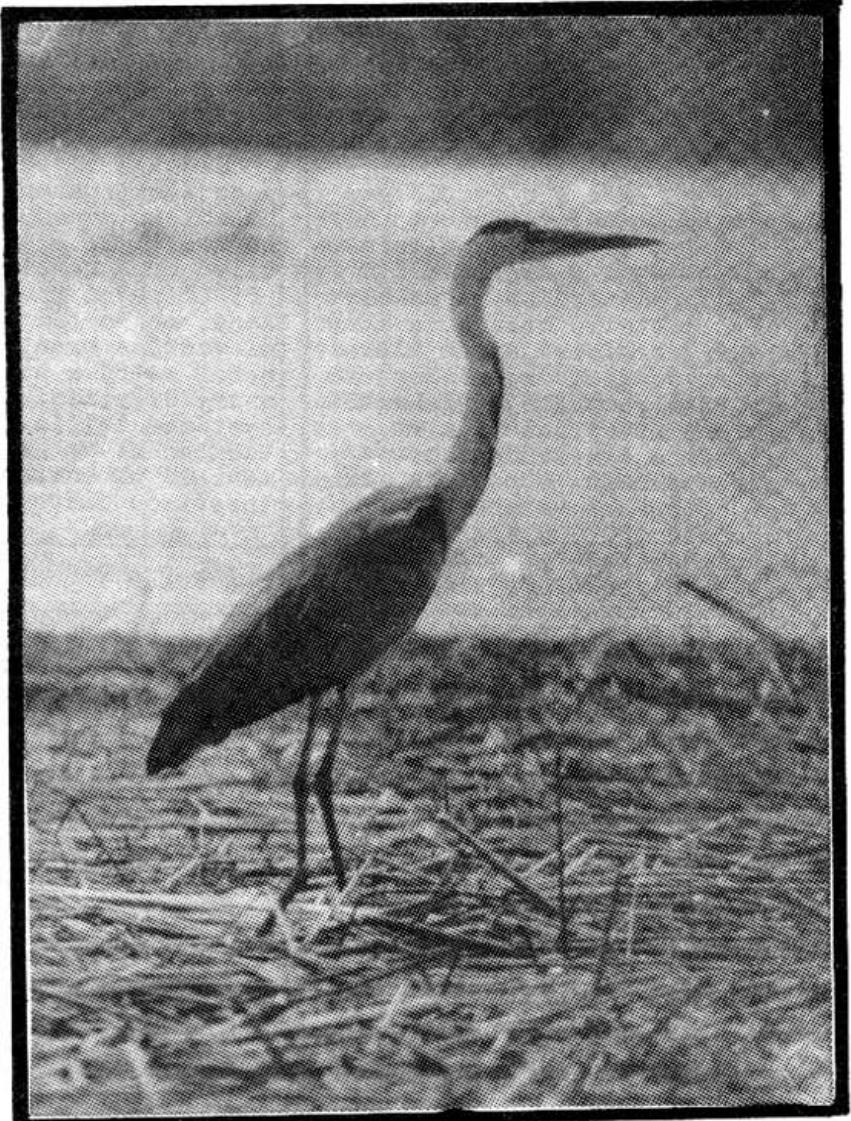
Volavka popelavá je u nás z volavek nejčastější a vyskytuje se v blízkosti velkých rybníků a močálů. Je to jeden z našich největších vodních ptáků. Jeho stojáky jsou vysoké 135 - 165 mm, křídla mají u samců 430 - 470 mm délky, u samice 425 - 460 mm, zobák měří 100 - 125 mm a váha činí 1,5 až 2 kg.

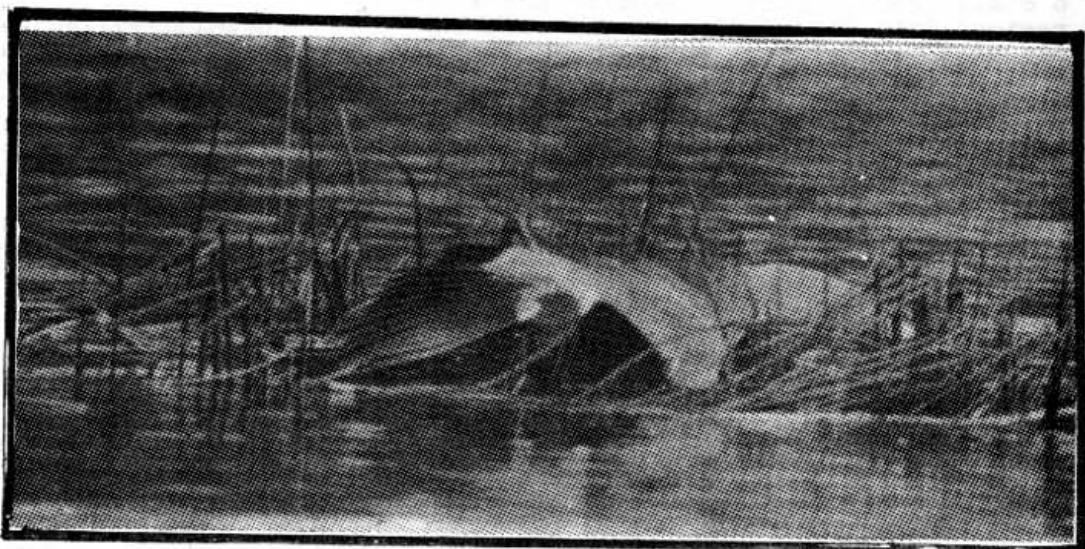
Peří volavky popelavé je šedé s bělavými částmi šíje. Na hlavě má chochol z dlouhých a úzkých černých per směřujících dozadu, na voleti má peří prodloužené. Stojáky jsou šedé, ostře zašpičatělý zobák je šedožlutý, oko sírově žluté.

Ve vzduchu ji poznáme zdaleka podle pomalého, těžkopádného mávání křídel zahnutých v letu dolů, a podle krku stočeného do tvaru velkého písmene S. Umí také dokonale plachtit, tj. létat klidným krouživým letem nebo v obloucích, aniž pohne křídly (podobně jako některí dravci).

Ve stopě volavky jsou otisknutý čtyři dlouhé štíhlé prsty, zaboruující se ostře do bahna. Příznačný je zadní dlouhý prst, podle jehož otisku lze volavčí stopu snadno rozlišit od čapí. Délka volavčí stopy bývá až 16 cm včetně otisků drápů, které jsou velmi výrazné.

Hnízdo si staví v korunách vysokých stromů, kde hnizdí v několik

páří pohromadě. Hlavní potravou volavky jsou rybky, za nimiž se bud plíží, nebo na ně číhá, stojíc v mělké vodě. Prudce vymrští zobák a uchvácenou rybku celou spolkne. Neobyčejně rychlý pohyb, jímž se zmocňuje kořisti, umožnuje zvláštní stavba krku, který je držen skrčený elastickým pásem svalstva. Krční obratle tvoří na dvou místech ostrá ohví, jenž se v případě potřeby rychle napřimují a tak umožnují střelhbitý pohyb zobáku kupředu.

Hlas volavek je silný drsný skřek znějící jako kreik. Na vejcích sedí volavky 26 dnů, po kterých se líhne 3 až mládat.

Volavky jsou ptáci bojovní, kteří se staví na odpor psu i člověku. Brání se ždery zobáku, který mývají při útoku. Pootevřeny, takže jedním úderem způsobují dvě rány. Míří hlavně na lesklé oči, takže jejich útok je nebezpečný.

Štředoevropské volavky přezimují ve východní, západní a jižní Africe, ale také ve Středomoří. V mírných zimách zůstávají jednotliví ptáci u nás.

FOTOSERIÁL SVATOPLUK ŠEDIVÝ

V regionální literatuře narazíme častěji na příslušnou slabost zvládnutí dané problematiky podmíněnou namnoze jednostrannými přístupy a chybějícími znalostmi širších souvislostí, které znesadňují, až docela znehodnocují výsledky mnohdy pozitivní mravenčí práce. V diskusi o konci Hroznatova života na stránkách našeho metodického listu se tento jev plně projevil. Nepouštíme zde jistě ze zřetele, že autoři se nezabývají historií profesionálně. Tím spíše je však naši povinností přistupovat k vlastivědné práci s plnou odpovědností i potřebou důvěrou rozumné skepse a vyuvarovat se zásadně apodiktických soudů, jejichž nezvratitelnost by nepřipouštala žádných námitek. V obecnější rovině nejdé totiž o otázku samu, nýbrž o metodiku práce regionalisty, chtějícího se zabývat historií místa, v němž žije vůbec.

Zevrubným rozborem geneze otázky chceme jednak čtenářům osvětlit oč auto-

k hroznatovským příspěvkům

(NA ZÁVĚR DISKUSE)

rům v jednotlivých přispěvcích člo, jednak poukázat na nepřiměřenosť postupu v argumentaci a v závěrech u posledního příspěvku v ARNICE č.16/1980.

Podnět k zrození otázky po místě smrti zakladatele Tepelského kláštera vzešel z nejstaršího legendifického podání jeho života sepsaného asi 40 let poté co zemřel (1). Toto podání v nejstarší rukopisné verzi z 13. století neuvedl místo ani datum Hroznatovy smrti. Neuvádí dokonce ani místo, kde byl přepaden a zavřen. Čteme tam jen, volně řečeno, že byl Hroznata přepaden svými soupeři či protivníky z Chebska, odebrav se předtím do Hroznatina aby tam prohlédl klášterní statky, že byl zavlečen do Náče a uvřen do vězení, kde posléze zemřel. To je vše.

Všechny zprávy určující datum a místo jeho smrti jsou pozdějšího data a tedy druhotné. Ovšem, pokud se v rukopisech vyskytuje, shodují se jednoznačně v označení místa i data Hroznatovy smrti. Tímto místem je KINSBERG, dřívější Starý Kynšperk (Alt Kinsberg), dnešní Starý Hroznatov a datem 14. červenec 1217. Toto místo i datum uvádějí jak pozdější rukopisy o Hroznatově životě z Tepelského a Chotěšovského kláštera, tak i Gradlův výpis z akt Waldsaského kláštera, který je pro nás spíše cenný, víme-li, že Gradl považoval záznam o místě za opisovací skou chybu. Gradlem zprostředkováný výpis z re-

giistrační knihy Waldsaského kláštera (pocházející z 16. století), vydaný v jeho Monumenta Egrana I. (r.1886), uvádí tento záznam na str. 262, kde k datu 12.7.1217 rovněž čteme, že Hroznata zemřel "... in turri castri Kinsberg...". Gradl o věrohodnosti záznamu zapochyboval. Vedla jej k tomu jednak zmíněná skutečnost, že nejstarší rukopis Tepelského kláštera a mísť smrti svého zakladatele mlčí a dále závěr, že zhruba v téže době vedl Tepelský klášter vlekly spor o Zandovské území z Hohenberky (2). Gradl proto nechával Hroznatova zemřít v rukou Bertolda z Hohenberka na hradě Kynžvartu. Místo Kynšperk (Starý Hroznatov) je mu výplodem místní tradice a popletením jmen "Kinž-vart" a "Hohen-berg" (3).

Gradlův výklad bez výhrad přejal do své práce Chebsko ve staré době (r.1955) Em. Šimek, který zopakoval Gradlovu argumentaci a pojmenoval rovněž, "že v pověsti zaznamenané v aktech Waldsaského kláštera došlo nedopatřením k záměně jmen "Kinž-vart" a "Kins-berk" přičemž druhá část složeniny "-berg" snad vznikla záměnou ze jména Hohen-berg. Této drobnosti si povídali a znova ji připomnul na stránkách ARNIKY Vladimír Mašát, který podepsal ještě svůj souhlas s Šimekem a Gradlem o no-

vější i starší závěry (4) vyjadřující se k dataci hradu Kynžvartu k počátku 13. stol., přesněji před rok 1217 snad, jak se zdá, v jistém polemickém zahrocení vůči tradičním výkladům autorů kladoucích místo Hroznatovy smrti na Kynšperk (Starý Hroznatov). Ve smyslu tohoto výkladu jsou především premonstrátí autoři 19. a 20. století (5). Z našich současných spolupracovníků se o výsledky jejich práce opíral byt ne vždy kriticky, ale zato dobré znalý hroznatovské literatury, Richard Švandrlík.

Na Mašátkův příspěvek konečně navázal v posledním čísle ARNIKY Zdeněk Buchtele s tvrzením, že místem Hroznatovy smrti je nezvratně hrad Kynžvart. K jeho příspěvku je třeba přiřídit několik zcela zásadních poznámek.

Především nepůsobí přesvědčivě odvolává-li se autor soustavně na "pateriály", aniž je uvádí nebo dokládá, kde kterou informaci získal. Zcela závadějícím způsobem hovoří kupř. o "teorii Vl. Mašáta", ač z výše uvedeného víme, jak se otázka vyvinula. Jeho závěru, týkajícího se datace Kynžvartu, jak jej uvedl, nebudeme věnovat pozornost vzhledem k zjevnému omylu, jehož se dopustil nezvládnutím etymologického aspektu věci. Autor příspěvku by si byl ušetřil námahu, kdyby jen nahlédl do Profousových Místních jmen (6), nebo do sborníku Minulostí západoceského kraje sv.XIII. (7) a prostudoval všechny souvislosti týkající se etymologie Kynžvartu, St.Kynšperka a Kynšperku n.Ohří.

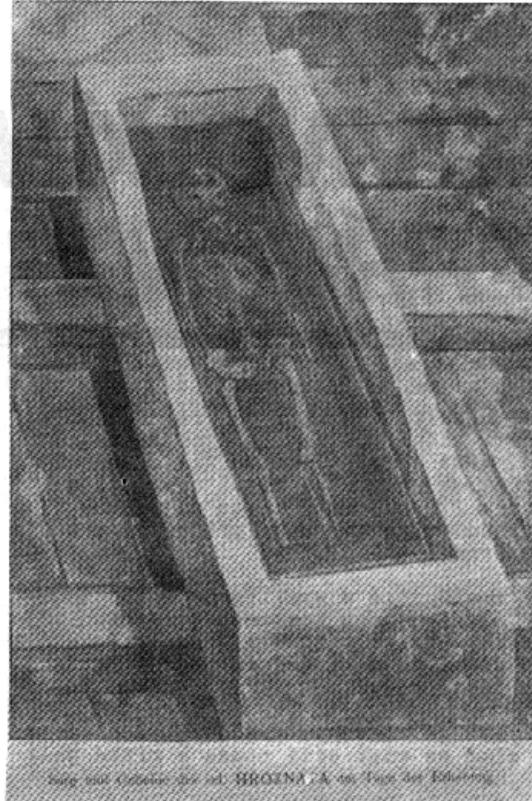
Byl by se vyvaroval pojmoslovného zmatku a smíchání historicky doložených názvů těchto míst, kterého se ve svém příspěvku dopustil. Z počáteční neujasněnosti významu jednotlivých slov vyznívají na konci autorovy závěry zcela nepřesvědčivě.

Argument pro konečné řešení otázky, zda tedy Kynžvart nebo Kynšperk, nemáme samozřejmě po ruce ani my. Myslíme tím, ten rozhodující. Ale přesto, máme-li už zajmout stanovisko, poukážeme na některé detaily vyskytující se diskuse.

Pochybuje se o místě Hroznatovy smrti, nepochybuje se však o datu jeho smrti. Proč? Vždyť hodnota výpovědi je naprostě stejná. Je možné ji tedy buď vcelku odmítat jako falešnou, nebo vcelku přijmout. Pokud jde o dataci hradu Kynžvartu k poč. 13. století, nemůže být sama sebou důkazem, že Hroznata musel zemřít právě tam. O existenci hradu k poč. 13. století nemusíme pochybovat, i když budeme vědět, že listina dokládající nám Kynžvart k r. 1214 je falesem z 15. století (8) a přesto tím neposílíme názor, že Hroznata zemřel na Kynžvartě. Sama existence hradu před r. 1217 je pro takový důkaz málo. V diskusi byl pominut rovněž argument, jímž jsou protokoly beatifikacního procesu sepsané při oficiálním odkrytí Hroznatova hrobu v presbytéři tepelského chrámu v roce 1898. Při druhém sezení komise pro otevření hrobu 9.7.1898 došlo k vyzdvížení a verifikaci Hroznatových ostatků a mimojiné bylo konstatováno, že v dřevěné schránce, uložené v kamenném sarkofágu byly nalezeny předměty potvrzující ústní tradici a především rozličné kaménky hojně se vyskytující v okolí Starého Kynšperka, které byly uloženy do sarkofágu pravděpodobně v upomínce na žalárování Hroznaty na Starém Kynšperku (9). To je alespoň v základních rysech obsah látky, již byla věnována pozornost. Pro úplnost dodáváme, že v několika případech nechávají někteří autoři otázku nezodpovězenou tak, jak to odpovídá původní rukopisné verzi legendy (10).

Co říci závěrem? Mašátův příspěvek nechtěl nic víc, než oživit jednu historickou zajímavost, která by stála za badatelskou pozornost. Pokus Buchtely překročil tento rámcem způsobem ovšem věci zcela nepřiměřený, neboť postrádá zvládnutí jak hroznatovské literatury a pramenů, tak zvládnutí problematiky místopisné z hlediska etymologického. Tradiční mínení, kladoucí smrt Hroznaty na Kynšperk (Starý Hroznatov) zůstává přinejmenším neotřeseno. Dostali jsme se tak zpět k výchozí otázce, již je způsob práce regionalisty vůbec.

Regionalista nemůže být živ jen nedělením pro věc. Jeho nadějení musí být korigováno teoretickým zvládnutím tématu, jímž se obírá. Jeho práce v terénu by pak měla být praktickým završením jeho přípravy teoretické. Nás příspěvek k uzavření celé diskuse nechce nic víc, než podtrhnout právě tento moment. Nechce v žádném případě brát našim dobrovolným spolupracovníkům chut' do další práce. Je mínen v dobrém, jako nezbytný korektiv, jímž je vůči svým

Hroznatův sarkofág po sejmnutí vrchní kamenné desky v červenci 1898.

čtenářům povinnována redakční rada. Otázka po místě, kde Hroznata zemřel, není konec-konců opravdu podstatná. Ukázala však na slabiny separátně pojatého laického přístupu k věci, jemuž bezesporu chybí i Mašátův vyřčený požadavek podrobnejšího objasnění skutečných mocenských, společenských a ekonomických poměrů v tomto koutu západních Čech na přelomu 12. a 13. století, jež jsou charakterizovány vzrůstající aktivitou veškerého kulturního i společenského života i jeho hospodářsko-státních základů v Čechách Přemysla Otakara I. vůbec. Vnějšně tyto poměry chraničuje pontifikát Lanocence III. a vláda německých panovníků a císařů od Jindřicha VI k Friedrichovi II. Je to doba velkých konkordátů, doba boje o investituру, krátce řečeno doba mohutného mocenského zápasu mezi světskou a církevní mocí, z něhož nakonec vítězně vychází a své pozice upěvňuje v této fázi církve.

(Kašík)

- 1) viz FRB L, 369nn, kde zevrubně také o Hroznatově literatuře i rukopisné problematice legendy na str. XVIInn.
- 2) viz H.Gradl: Geschichte des Egerlands bis 1437., s.87
- 3) viz H.Gradl: Monum.Egr.I., s.263
- 4) Vl. Mašát cituje Menclou a Gnirse.
- 5) viz kupř.: H.Karlik,B.Grassl,B.Brandl, Hr.J.Dietl ad.
- 6) Profous: Místní jazyk v Čechách II, 467 a V, 218
- 7) V.Bok: Německá jména zapadočeských hradů s.214n viz MZK XIII.
- 8) G.Friedrich CDB II, 404

ROVNOVÁHA V PŘIRODĚ

17

Na hranici vyhynutí je crel mořský a orlovec říční; celkem je jich sotva 100 páru. Může se zdát, že 80 tisíc dravců není nijak málo. Ale vždyť celá oblast měří na 270 000 km², takže na jeden čtvereční kilometr tedy připadá sotva třetina dravce.

V zoologické a myslivecké literatuře byly již nejednou popisovány nepříznivé následky příliš intenzívního odstřelu dravých ptáků. Uvedme případ jediný, a to však názornější.

Sysel je obávaným zemědělským škůdcem. Bezpečně se však cítí pouze v nízké polopouští vegetaci, kde může včas zpozorovat letícího dravce a schovat se do nory. To bylo důvodem, proč se dlouho neusazoval ve vyšší trávě, tedy i v obilí. Orli stepní, káně, pilichové a další dravci, kteří kontrolovali stavby syslů, byli však postupně téměř všude vybiti, nedozírné steji byly rozorány. Syslové, osvobozeni od svých nepřátel, vtrhli do polí. Značně se zvětšil okruh působnosti těchto hladavců, rychle vzrostl jejich počet a stejně hrozivě stoupaly i škody, které působili.

Zemědělství na to reagovalo vyššími dávkami jedovatých látek, ale to nevedlo k očekávanému cíli. Část hladavců přežila a naopak užiteční živočichové, mezi nimi i draví ptáci a šelmy, nepřátelé myší,

hrabošů a syslů, hynou. Věda se dostává do začarovaného kruhu.

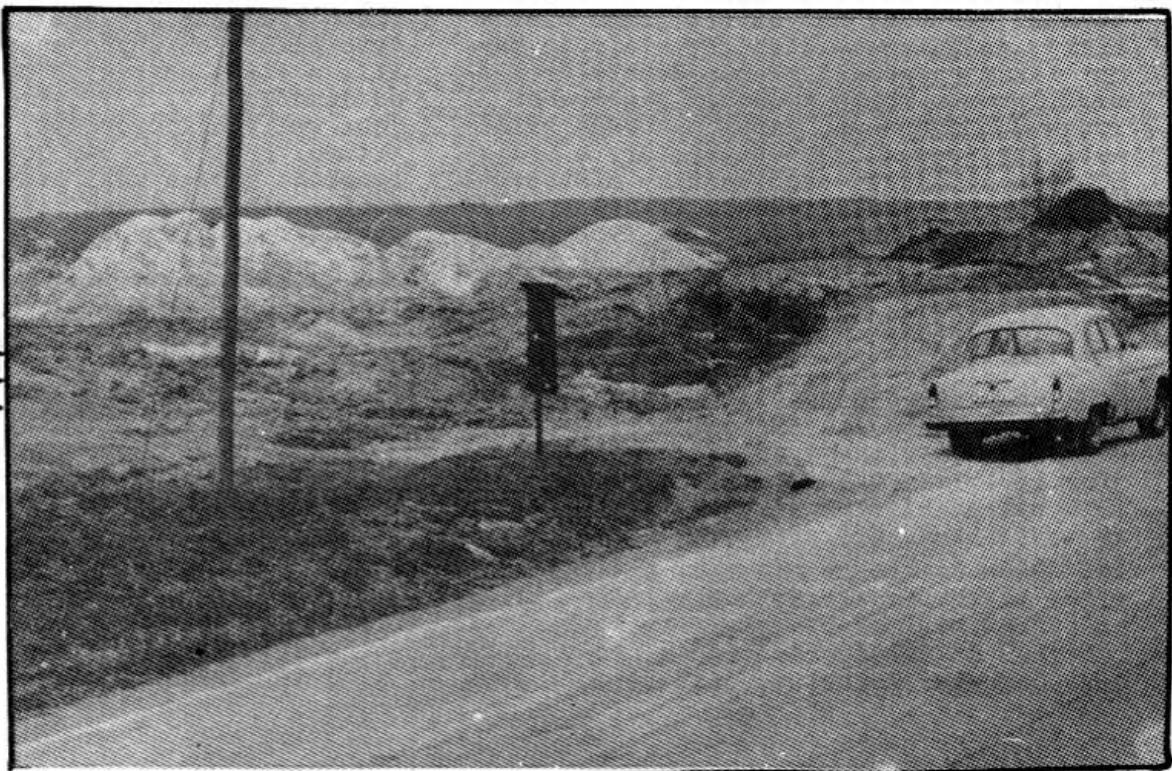
V polovině šedesátých let začala kampan zaměřená na hubení dravých ptáků utichat. Ve většině svazových republik se za jejich odstřel již nevyplácí žádání odměny. Zůstalo jich však velmi málo. Dnes víme již mnohem více o významu šelem i dravců v přírodě, doveďme si jich i mnohem více vážit než před takovými dvaceti či třiceti lety. Neplatí to ale vždy a všude.

Není to zase tak dávno, co byla ve Francii uspořádána svérázná trestná výprava proti vlkům. Tam, kde se více než sto let tato šelma nevyskytla, byla na jednou zjištěna vlčice s vlčaty. Okamžitě byla vyhlášena nejvyšší pohotovost. Proti "strašným" zvíratům vyrukovalo 5 policejních brigád a bylo mobilizováno na tři tisíce lovců! Tuto armádu podporovaly i vrtulníky. Úsilí bylo korunováno "úspěchem" a Francie byla zbavena "vlčího nebezpečí".

Nemalou vinu na takových taženích, na takovém vztahu vůči šelmám a dravcům mává tisk, v němž se občas dočteme o tom, že byl například zabit rys, kterého (o tom se však nepíše) hlad a hluboký sníh zahnaly do osady. Noviny pod velkým titulkem "Nebezpečný soused" přinášejí svědectví o tom, jak "celá ves byla na nohou", když se v okolí objevil medvěd a jak nakonec dobráckého a pomalu vymírajícího kavkazského medvěda brtníka ubili. "Nešetřte šelmy!" volají další noviny, když piší o křížácké výpravě proti vlkům. Nenabádají k tomu, jak snížit počet "šedých lupičů", někdy opravdu napadajících ovčí stáda, ale vyzývají k úplnému vyhubení v celém kraji, v celé republice.

TAKTO SI PŘEDSTAVUJÍ SKLÁDKU UMELYCH HNOJIV STÁTNÍ STATKY. LOKALITA PŘI HRANICI CHKO SLUŽEBNÍCKÝM U TEPLÉ.

Foto: Harvánek

Levhart je překrásné zvíře, které v Sovětském svazu žije již jen v Kopet-Dagu a v severozápadním Badchyzu. Je stále vzácnejší a hrozí nebezpečí, že úplně vyhynie. Přesto je stále pronásledován. V letech 1924-1966 bylo v Turkmenii zabito nejméně 360 levhartů, z toho za posledních 7 let asi 70. Za zabití jednoho zvířete se vyplácí odměna ve výši 50 rublů. Proč je vůbec levhart huben? Někteří lidé se domnívají, že může napadnout člověka, nikdo však neví o případu, kdy by se levhart vrhl na člověka sám od sebe, nebyl-li raněn nebo zahnán do bezvýchodného postavení. Na skot útočí zřídka a nepůsobí nějaké vážnější škody.

Jindy se velké šelmy stávají obětí kořistnictví a obchodních zájmů. To se dej např. s tygrem v Indii. Nedávno tam bylo vše, s výjimkou státu Madhya-Prádeš, vyhlášeno pětileté moratorium na odstřel tygrů, které bylo doporučeno Mezinárodním svazem pro ochranu přírody. Takový zásah je nejvýznamnějším v řadě způsobů záchranы druhu. Avšak firmy, které pořádají lovy na tygry z důvodu obchodních, přijaly toto rozhodnutí s neskrývaným rozhořčením. Rozpoutaly širokou kampan, v níž dokazují, jak nebezpečné je toto opatření pro obyvatelstvo, spekulují s ojedinělymi případy napadení člověka. Do hnutí byly zataženy i některé politické strany, takže celé věci se dostalo politického nádechu.

Předpokládejme, že rozumné a ochranářské tendenze nakonec všechno zvítězí a že spolu s námi tu bude moct žít určité množství velkých šelem. Co můžeme očekávat od takového soužití? Získané výsledky pozorování dovolují dát více či méně přesnou odpověď na tuto otázku. Vzpomenme si na filmy z exotických národních parků: celé lví rodiny vedle automobilů s turisty, levharti spící na stromech a nevěnující pozornost fotografům, tygři dřímající v krovinkách vedle živých autostrád... Ukázalo se, že za určitých podmínek nemusí být hrozné šelmy člověku nebezpečné.

Jestliže však při tomto "sblížování" se šelmami překročíme určitou míru, můžeme se setkat s potížemi. O tom svědčí případ medvědů v národních parcích USA. Dlouhodobá ochrana zde medvědy zbavila strachu z lidí, takže přicházejí k lesním hotelům, k automobilům, loudili na turisteckých věsijaké památky. Mnohá zvířata se naučila chodit na skládky kuchyňských odpadků poblíž hotelů a kempů. Dobrosrdcečný personal hotelů "míšum" často podstrkoval chléb, cukr a další dobroty. Krátce řečeno, lidé v severoamerických parcích si začali s medvědy "tykat" a byli na to veškerý pyšní.

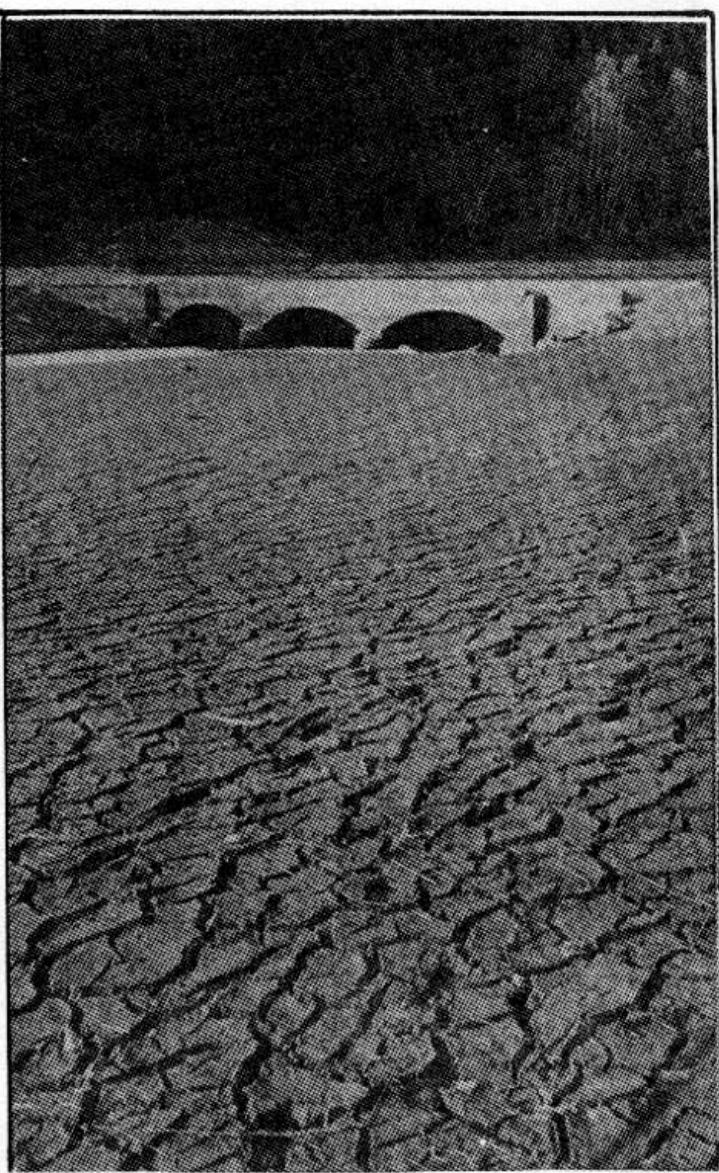
Jenomže v průběhu doby se začala lesní idylka povážlivě narušovat. Medvědi stále častěji projevovali své "špatné mravy", stále častěji docházelo ke konfliktům.

Do roku 1960, během 80 let, zranili celkem 25 lidí. V dalších letech počet napadení grizzlym povážlivě vzrostl na pět případů za rok. V 31% grizzly napadl turisty na týrách, v 61% spící turisty v tábore, v 6% to bylo v důsledku nesprávné-

ho chování turistů, kteří zvířata provokovali.

V letech 1965-1966 bylo ze 4 miliónů návštěvníků Yellowstonského parku napadeno medvědy 100 lidí. Nejčastěji k napadení došlo, když turisté porušili předpis y a medvědy krmili. Jako zvlášť nebezpečná se ukázala zvířata vyskytující se v blízkosti kempů a hotelů. Zdejší medvědi se zde cítili svrchovanými pány, byli ke "svým" místům velmi pevně spoutáni a vraceli se sem i po převezení do vzdálosti 50 či 60 km. Za posledních 97 let skončilo napadení lidí medvědem grizzlym smrtelně. Dalo by se snad říci, že to není mnoho, když však nešlo o lidské životy.

Správy parků i vědci byli nuceni podevát se na problém člověk kontra medvěd z jiného hlediska. Bylo zřejmé, že v některých národních parcích je medvědů již příliš vysoký počet. Pro Yellowstonský národní park např. je únosný stav nepřevyšující 300 grizzlyů, ale koncem padesátých

NA JAŘE 1980 BYLA VYPŮŠTĚNA PŘEHRADE V BŘEZOVÉ. OBJEVIL SE ZATOPENÝ MOST PŘES TEPLOU.

Foto: Ing. S. Wieser

let jich tam žilo na 500. Začali pocítovat nedostatek potravy, proto se stali stálými hosty kuchynských skládek odpadků. Hlad a "přesvědčení", že od člověka jim nehrzi žádné nebezpečí, u nich vyvolaly agresivní sklonky.

Správa národních parků je už řadu let pověřena sledováním zvířat, jimž není radno věřit, vyháněním těchto kusů z osídlených míst a jejich případným odstřelem. V Yellowstonském parku se každoročně zlikviduje až 34 takových medvědů. Nepřineslo to však očekávané výsledky. Vědci došli k závěru, že hlavní věcí je nepřekročit únosný počet medvědů v národních parcích, regulovat ho. Dnes je již přísně zakázáno krmení medvědů na skládkách kuchynských odpadků i u cest. Odborníci doufají, že se těmito opatřeniami obnoví normální vztahy mezi člověkem a medvědem a že medvědi budou žít ve vyhrazených okresích v dostatečné vzdálenosti od lidí. Lidé musí pochopit, že velké bratření se s šelmami je vždycky nebezpečné, že stačí, aby nás dobrý přítel z lesa měl náhodou špatnou náladu, a nebude již ani dost času litovat přílišné důvěřivosti.

Mimo rezervace a národní parky se nezbytný strach medvěda z člověka udržuje pomocí lovů. V těchto podmínkách medvěda rozhodně "ani nenapadne" postavit se u cesty a loudit pamlsky. Někdy se však přesto stane, že jinak mírumilovná a plachá zvířata začnou být agresivní a velmi nebezpečná. Proč dochází k takovým obratom? Odpověď je jednoduchá - zvířata jsou vyhledovělá.

Jsou roky, kdy se v tajze neurodí ani limbová semena, ani další lesní plody, kdy klesá počet zvěře. Medvědi si nemohou vytvořit dostatečné tukové zásoby, jsou hladoví a zlí, nezáležají do brlohů, toumají se tajgou i v zimě, hledají jakoukoliv potravu, napadají se vzájemně a poražené protivníky požírají.

V takové době ovšem setkání člověka s medvědem nevěstí nic dobrého. Výrazně stoupá počet zaútočení medvěda na člověka. Osamělý lovec, geolog, který usnul u ohně, školák z blízké vesnice, který se opozdil... A vyhledovělí medvědi jsou opravdu velmi nebezpeční. (Pokračování)

arnika 17.1980

INFORMAČNÍ A METODICKÝ LIST - JAKO NEPRAVIDELNÍK VYDÁVÁ
KSSPP POP PLZEŇ / SPRÁVA CHRÁNĚ KRAJINNÉ OBLASTI ++++++
SLAVKOVSKÝ LES PRO AKTIV DOBROVOLNÝCH SPOLUPRACOVNÍKŮ++

TISKOVINA URČENÁ POUZE PRO VNITŘNÍ POTŘEBU + NÁKLAD 600 VÝTISKŮ + ČÍSLO 17/1980 VYŠLO+++
V PROSinci 1980 + TISK POVOLEN OK ONV CHEB (T-18/75-Pe) + ADRESA REDAKCE: SPRÁVA CHKO+++
SLAVKOVSKÝ LES, U SOKOLOVA 119/15, 353 01 MARIÁNSKÉ LÁZNĚ + TEL. 4081 MARIÁNSKÉ LÁZNĚ++++